

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 17. februarja 1966

Št. 6, leto XXII

MINULI TEDEN SE JE MUDIL V SLOVENIJI PREDSEDNIK CS ZSJ SVETOZAR VUKMANOVIČ-TEMPO. V PETEK DOPOLDNE SE JE DLJE POMUDIL V RAZGOVORU S PROIZVAJALCI TRŽISKEGA PEKA. POPOLDNE PA JE IMEL NA REPUBLISKEM SVETU RAZGOVOR S SINDIKALNIMI DELAVCI. S TEGA POSVETA JE TUDI NAS POSNETEK
FOTO: EDI SELHAUS

● STR. 2:
SAMORASTNIKI
MED STATVAMI

● STR. 3:
VSEH INVESTICIJ
NE GRE METATI
V ISTI KOŠ

● STR. 5:
DVOJNE KRIVDE

● STR. 5:
KREPITEV
SUBJEKTIVNIH SIL

● STR. 6:
PRINCIPI IN PRAKSA
V KLEŠČAH PREDPI-
SOV

● STR. 7:
LJUBITELJI
MUZICIRANJA,
GLEDALIŠKE IGRE
IN LIKOVNE
UMETNOSTI

● STR. 8:
ODPRTA VRATA
SAMOUPRAVLJANJU

V KOPRU: POGUMNO PO POTEH DECENTRALIZACIJE

Poštarji ne skrivajo zadovoljstva

Se pred nedavnim so se poštarji pritoževali zavoljo slabih osebnih dohodkov. In upravičeno so bili nejevoljni, saj njihovi osebni dohodki niso bili v skladu z vloženim delom. Tedaj, ko so v drugih podjetjih že imeli izoblikovana merila nagrajevanja, so poštarji še zmeraj živeli ob »fiksnih plačah«. Prikrajšani pa niso bili samo pri osebnih dohodkih, marveč tudi pri samoupravnih pravicah...

bora PTT podjetja Koper IVAN BERGOČ. »Gospodarski uspehi, kvaliteta naših storitev, avtomatizacija, sodobnejša opremljenost nasploh, boljša življenjska raven delavcev, vse to so rezultati ekonomske decentralizacije in uveljavitve samoupravnih odnosov v ekonomskih enotah...«

»... Nedvomno je uspeh kolektiva tudi v tem, da skrbi za dobro organizacijo dela, da za boljše gospodarjenje vlaga sredstva v investicije, ki bodo najhitreje prinesle največ dohodka. Z izpopolnjevanjem organizacije

dela, z avtomatizacijo in motorizacijo so kolektivi ekonomskih enot ob enakem številu zaposlenih opravili vse storitve, ki so lani v primerjavi z letom 1961 porasle za 61 odstotkov,« je tovariša Bergoča v našem razgovoru dopolnil BOŽO ŽITKO, upravnik osnovne PTT enote Koper.

Koprski poštarji so spoznali, da le delo in dobro gospodarjenje prinašata dohodek. Zato so bili v zadnjem obdobju vsi napori poštarjev usmerjeni v boljše gospodarjenje.

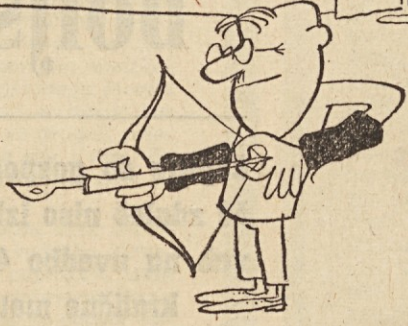
»Sprva so ekonomske enote,« pojasnjuje naprej tovariš Bergoč, »ki jih imamo pet, delile le sredstva za osebne dohodke, ki so jih oblikovale na osnovi vloženega dela slehernega zaposlenega in na osnovi ustvarjenega dohodka. Takšna delitev osebnih dohodkov v ekonomskih enotah je bistveno vplivala na zmanjšanje poslovnih stroškov...«

»Zakaj?«

»Če je katera koli ekonomska enota preokupirala predvidene poslovne stroške, se je to odražalo v skromnejših osebnih dohodkih zaposlenih.«

Zmanjševanje poslovnih stroškov pa je spodbudilo samoupravne organe koprškega PTT podjetja, da so lani prepustili ekonomskim enotam še večje materialne pristojnosti. V čem se to odraža?

»V tem, da ekonomske enote upravljajo s petnajstimi odstotki amortizacijskega sklada in petnajstimi odstotki investicijskih sredstev podjetja. Seveda je vsa-
(Nadaljevanje na 4. strani)

— Najbolj zanimivo pa je to, da sploh ni plačan po učinku!

Karikatura: ANDREJ NOVAK

FRAGMENTI IZ BELEŽK O RAZGOVORIH V TRŽISKEM PEKU

Namesto čevljarjev imajo dreto bankirji

INFORMACIJA: Ko se je v minulem tednu mudil v Sloveniji predsednik jugoslovanskih sindikatov Svetozar Vukmanović-Tempo, se je sestal tudi s predstavniki samoupravnih organov in družbeno-političnih organizacij v tržiškem Peku. Razgovoru, katerega namen je bil predvsem izmenjati izkušnje in poglede na nadaljnje uveljavljanje gospodarske reforme in uveljavljanje samoupravnih odnosov, je prisostvoval tudi predsednik slovenskih sindikatov Franc Popit. Ob spremljanju tega pogovora so nastale tele novinarjeve beležke.

1 PROTI 0 za BIROKRACIJO... Sodeč po tem, kar pri-
vedujejo, jim niti ne gre tako
slabo. Pravzaprav ni jim šlo sla-

bo: razmerje med skladi in
sredstvi za osebne dohodke je
30:70, bruto produkt na zapo-
slenega so dosegli lani 2,760.000

starih dinarjev, neto produkt pa 1,025.000 dinarjev. Povprečni decembrski osebni dohodki pa so bili 61.000 starih dinarjev.

Res, tržiški Peko ima tradicijo. Tudi sicer dobro gospodarijo. In zunanja tržišča so jim odprta... Toda januarski plan so izpolnili samo 79%, danes, 11. februarja, dosegajo po dnevnih podatkih dinamiko proizvodne realizacije le s 84%. Pesimizem se še stopnjuje: obseg proizvodnje bo še padal, lahko, kaj lahko se primeri, da bodo morali začasno celo ustaviti proizvodnjo.

Seznam razpoložljivega reprodukcijskega materiala, zlasti tistega iz uvoza, se je v Peku občutno skrčil. Deviz že od decembra niso videli. In vendar so veliko izvažali in še veliko izvozijo, na Zahod in na Vzhod.

Pa nič drugače v kateri koli drugi delovni organizaciji obutvene industrije. V slovenskem izvozu so se čevljarji pretolkli na četrto mesto. Perspektive so prav tako obetajoče.

Toda usnjarska industrija dela samo še s 50-odstotnimi kapacitetami. Zabranjen je uvoz predelanih kož, uvoz surovih kož ne zadošča niti za obveznosti usnjarjev do tujih tržišč, kaj šele, da bi mogli pokriti domače potrebe. Tudi klanje živine je upadlo po reformi za tretjino, kot to izpričujejo statistični podatki. Živina muka na mejnih prehodih, namesto da bi jo pošiljali na tujja tržišča v konservah ali vsaj kot surovo meso.

Usnja in drugega reprodukcijskega materiala ni na zalogi. Čevljarska industrija je sicer z banko podpisala kolektivno pogodbo, da s 1. januarjem preidejo na devizno samofinanciranje.
(Nadaljevanje na 3. strani)

Tisti, ki znajo voziti avtomobil, dobro vedo naslednje: če je že potrebno voz ustaviti, potem ga ustavijo pač tako, da odvzamejo plin, menjajo prestave in šele nato pritisnejo zavore. Možno je seveda tudi druga pot — da se z vso močjo pritisne samo na zavore, z rizikom, da bo voz spremenil smer in se morda tudi zasukal na cesti, še posebej, če je spolzka. Prvi način zaustavljanja uporablja vozniki v normalnih razmerah, drugi — forsirano zaviranje — pa le v izjemnih situacijah, ko grozi nesreča.

Kaže pa, da naš gospodarski voz upravljamo bolj z zavorami kot pa z dodajanjem ali odvzemanjem plina. Pri tem pa so zavore razni administrativni ukrepi, dodajanje oziroma odvzemanje plina pa ekonomski ukrepi. To prispejemo lahko uporabimo še s posebnim pridom, ko govorimo o gibanju cen na našem trgu.

Plin in zavore gospodarstva

Reforma je res spremenila razne cene, predvsem pa je na to področje vnesla administrativno kontrolo; z vso močjo je pritisnila zavore na gibanje cen. Tako rekoč nič pa ni storila s plinom, ki poganja cene in zato voz našega gospodarstva lahko čas vrže s ceste.

Zaradi te nevarnosti se vse bolj množijo zahteve, da začnemo voziti preudarnije. Med temi zahtevami je zelo močno slišati zahtevo sindikatov, da naj zavore — administrativne ukrepe — uporabljamo le v izrednih slučajih, drugače pa naj glede gibanja cen upravljamo naš gospodarski voz z ekonomskimi ukrepi, to se pravi s povečevanjem ali zoževanjem kreditov, z reguliranjem davka na promet, s carinskimi politiko itd. Na ta način bi z ene strani omogočili svobodno formiranje cen, brez katerega ni pravega delavskega samoupravljanja, z druge strani pa bi skupnost imela hkrati v rokah volan za usmerjanje gibanja cen v smer stabilizacije trga. Zagovorniki administrativne kontrole cen — beri zagovorniki etatističnega gospodarjenja — pri tem zelo radi vprašujejo, ali so materialni odnosi v našem gospodarstvu že zreli za prehod na svobodno formiranje cen. Prepričani smo, da imajo prav tisti gospodarstveniki, ki trdijo, da ti odnosi pač nikoli ne bodo dozoreli, če jih bomo držali pod administrativnim pritiskom in da nam zato ne kaže nič drugega, kot da naš gospodarski voz začnemo voziti drugače, kot smo ga doslej.

Nekaj podobnega kot s cenami se v našem gospodarstvu dogaja z investicijami: res smo jih v določeni meri zavirali, vendar v glavnem vse enako, brez prave selekcije. Potrebna je druga pot: da najrentabilnejšim investicijam dodamo čimveč plina, oziroma sredstev, da jih čimprej zaključimo, ostalim pa plin sploh odvzamemo. Kaže, da bo do spremembe na tem področju prav kmalu prišlo, vsaj kar zadeva ogromna investicijska sredstva federacije. To je te dni med svojim obiskom v Sloveniji najavil tov. Vukmanović-Tempo, ki je pri tem poudaril, da morajo federacija in republike na vsak način zmanjšati svoje investicije, če hočemo doseči, da bo gospodarstvo imelo na voljo več sredstev za svojo modernizacijo, brez katere si pač ne moremo predstavljati niti njegove večje produktivnosti, niti višjih osebnih dohodkov naših delovnih ljudi.

MILAN POGAČNIK

v jugoslovanskih sindikatih

Kljub pomanjkljivosti uspešna prizadevanja

Bosna in Hercegovina

Ko je občinski sindikalni svet v zeniški komuni analiziral prizadevanja delovnih organizacij za uveljavitev gospodarske reforme, so bile ugotovitve kljub nekaterim kritičnim pomislekom vendarle optimistične. Kritični pomisleki zavoljo tega, ker so v nekaterih kolektivih kljub opozorilom sindikatov videli vse svoje notranje rezerve v zmanjševanju števila zaposlenih. In spet optimistične ugotovitve, ker so bili ti kolektivi navsezadnje vendarle v manjšini, ker so drugod reševali tako imenovani problem odvečne delovne sile s tem, da so povečevali obseg proizvodnje, uvažali veččlensko delo in osvajali novo proizvodnjo.

Se posebej pozitivno pa je občinski sindikalni svet ocenil prizadevanja sindikalne podružnice zeniškega rudnika rjavega premoga, ki so bila prav posebno očitna ob zapiranju jame Raspotočje in ko je grozil odpust kakim 400 rudarjem. Prav na pobudo in na zahtevo rudniškega sindikata je večina rudarjev le dobila zaposlitev v drugih obratih, kajti sindikat je terjati od samoupravnih organov, da naj odvečno število zaposlenih ugotovijo na ravni celotne delovne organizacije in ne samo v enem obratu.

Srbija

Poseg v kadrovsko problematiko

Samoupravni organi in sindikat v lesno-kemijskem kombinatu Belinec je sklenil podpreti predlog upravnega vodstva podjetja, da ostro ukrepa za izboljšanje kadrovske strukture podjetja. Tako je na zadnji seji delavski svet kombinata sprejel sklep, da je treba v podjetju čimbolj razviti sistem izobraževanja na delovnih mestih ter intenzivno, predvsem pa hitro izboljšati kadrovske sestav zaposlenih. Ena izmed analiz namreč razkriva, da skoraj polovica zaposlenih nima potrebne strokovne usposobljenosti za delovna mesta, ki jih zaseda. Hkrati je bil sprejet tudi sklep, da se v podjetju nihče ne more na novo zaposliti, če nima ustrezne strokovne izobrazbe, ki jo terja posamezno delovno mesto.

Vprašaj nad kadrovskimi službami

Hrvatska

Gospodarstvu okraja Sisak primanjkuje strokovnega kadra. Mnoga delovna mesta zasedajo delavci, ki nimajo ustreznih strokovnih izobrazb. Večina delovnih organizacij nima niti tekočih, da o perspektivnih planih strokovnega usposabljanja sploh ne govorimo. Tako ugotavljajo v sindikatih, na zbornici, v Socialistični zvezi in še marsikje drugje.

Vendar pa ima ta kadrovski problem še drugo plat. V minulem letu so delavski sveti analizirali kadrovske problematiko svojega kolektiva komaj na vsakem dvajsetem zasedanju. In ker se ponekod delavski sveti sploh niso dvajsetkrat sešli, potem tudi ni naključje, da o kadrovski problematiki niso spregovorili niti besedice. Vsaka sodošnost tega kadrovskega problema v okraju Sisak s podatkom, da je kar 53 % zaposlenih v kadrovskih službah delovnih organizacij samo z nižjo strokovno izobrazbo, pa je seveda čisto naključje.

Centralni svet

Pomorščaki v zagati

Na plenarnem zasedanju CO sindikata delavcev prometa in zvez Jugoslavije so člani plenuma ugotavljali, da je novi devizni režim bistveno poslabšal položaj delovnih organizacij v pomorskem prometu, kar se odraža v veliko nižji stopnji akumulativnosti v poreformnem obdobju. Zato tudi večina pomorskih delovnih kolektivov zahteva ugodnejše pogoje gospodarjenja in po mišljenju, ki se je izoblikovalo v Centralnem odboru tega sindikata, bi res bilo potrebno ponovno proučiti problematiko cen za gorivo, reprodukcijski material in še nekatere druge čimtelje, ki vplivajo na poslovanje podjetij za pomorski promet. Toda kot je po eni strani upravičena zahteva pomorskih kolektivov po nekaterih spremembah v instrumentariju, tako bi po drugi strani morali tudi kolektivi odločneje poseči v svoje gospodarjenje. Notranjih rezerv pa je bilo po mnenju članov plenuma še zelo malo odkritih v pomorstvu.

Pravna posvetovalnica DE

34. VPRAŠANJE:

Upravni odbor našega podjetja je sklepal o prenehanju mojega delovnega razmerja zaradi skrajšanja delovne sile; zoper vročeno odločbo o prenehanju dela sem se pritožil na delavski svet, ki je moj ugovor zavrnil. Niti na sejo upravnega odbora niti na sejo delavskega sveta, kjer so razpravljali o prenehanju dela, nisem bil povabljen, zvedel pa sem, da na seji delavskega sveta mojega ugovora niso prebrali. Zato me zanima, ali je sklep o prenehanju dela zakonit.

P.J. — Murska Sobota

Temeljni zakon o delovnih razmerjih v svojem 117. členu izrecno določa, da ima delavec pravico prisostvovati sejam organov upravljanja delovne organizacije, kadar se na njih odloča o delavcih pravicah ali dolžnostih. Seveda pa delavec svoje pravice, da prisostvuje sejam organov upravljanja, ne more realizirati, če ni o teh sejah, na katerih se bo odločalo o njegovih pravicah, obveščen. Delovna organizacija mora zato delavca, o čigar pravici bo na seji organa upravljanja odločala, povabiti na tako sejo s posebnim pisnim obvestilom, iz katerega je razvidno, da je vabljen na sejo organa upravljanja zaradi odločanja o njegovi pravici ali dolžnosti; zadostuje pa tudi ustno vabilo na tako sejo. V kolikor je obveščanje članov kolektiva po navadi urejeno z oglašanjem na oglasni deski, je šteti, da tako obvestilo, ki izrecno pove, o katerih delavcih se bo na seji organov upravljanja odločalo, zadostuje iz člena 117 Temeljne zakona o delovnih razmerjih. Delovna organizacija, ki ima poleg sedeža tudi svoje obratne enote na različnih krajih, delavce, ki delajo izven sedeža delovne organizacije, z oglašanjem na deski na sedežu delovne organizacije ne more obveščati, ker tako obvestilo le redkokdaj doseže delavca, o čigar pravici se odloča na seji delavskega sveta ali upravnega odbora.

Smisel določila čl. 117 TZDR ni samo v tem, da lahko delavec prisostvuje sejam organov upravljanja, kadar organi odločajo o njegovi pravici ali dolžnosti, ampak tudi, da delavec tu lahko obrazloži svoje stališče, da odgovarja na vprašanja članov organov upravljanja, torej da lahko aktivno sodeluje pri uveljavljanju svojih pravic. Kadar delavec ni navzoč na seji organov upravljanja, ki o njegovi pravici ali dolžnosti odloča,

mora biti njegov ugovor zoper izdani sklep seveda prečitan, sicer je sklep tega organa upravljanja, ki delavčev ugovor zavrne kot neutemeljen, nezakonit, ker je delavcu v takem primeru dejansko odvzeta pravica do ugovora.

Ker je prisotnost delavca na seji organa upravljanja delovne organizacije v naštetih primerih njegova pravica, je delovna organizacija dolžna delavcu to pravico omogočiti tudi v primeru, da se seja organov upravljanja vrši v delovnem času. Toda delavec svojega delovnega mesta ne more zapustiti, preden o tem ne obvesti svojega neposredno predpostavljenega vodje.

A. POLJANŠEK

35. VPRAŠANJE:

Moja sosedica ima 16 let zavarovalne pokojninske dobe in bo letos v mesecu juliju dopolnila 55 let starosti. Zanima jo, kdaj lahko uveljavi pravico do starostne pokojnine. Njen mož, ki je pogrešan v drugi svetovni vojni, je imel 20 let pokojninske dobe. Ali se ta moževa pokojninska doba kaj upošteva pri odmeri vdovine starostne pokojnine.

L. M. — Gorišnica

Niste navedli, ali je vaša sosedica še zaposlena ali ne. Če ni več zaposlena, je važno, ali ji je delovno razmerje prenehalo po 1. I. 1965 ali že prej.

25. člen temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, ki velja za osebe, ki so bile v delovne razmerje dne 1. I. 1965 ali po tem dnevu, določa, da pridobi pravico do starostne pokojnine zavarovanka z manj kot 20 leti pokojninske dobe, ko dopolni starost 60 let, če ima vse zavarovalne dobe skupaj najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih, ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Zavarovanka, ki ima najmanj 20 let pokojninske dobe, pridobi po določbi 24. člena zakona pravico do starostne pokojnine, ko dopolni 55 let starosti.

Vendar velja starostna meja 60 let za zavarovanke šele od leta 1970 naprej, za prehodno obdobje od leta 1965 do 1970 pa določa zakon izjeme v čl. 237. Zavarovanka pridobi pravico do starostne pokojnine že s 55 leti, če ima v letu 1965 15 let, v letu 1966 16 let, v letu 1967 17 let, v letu 1968 18 let in v letu 1969 19 let pokojninske dobe.

Ker ima po vaših navedbah zavarovanka 16 let pokojninske dobe in bo v juliju letos dopolnila 55 let starosti, bo izpolnila

Vseh investicij ne gre metati v isti koš

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v eni izmed manjših občin so govorili o problemih investiranja in navajali, da so v njihovi občini lani investirali celo več kot v letu 1964. Po-udarjali so, da bi s tem denarjem (v celoti je bilo nekaj sto milijonov dinarjev) lahko dosti naredili na področju standarda, zdravstva, kulture itd. Ves ton diskusije je bil tak, kot da je nujno potrebno zmanjšati prav vse vrste investicij, če hočemo delati v soglasju z načeli reforme. Nihče ni izrekel drugačnega mnenja. Pozneje sem izvedel, da so investicije šle za modernizacijo dveh tovarn, od katerih je v veliki meri odvisen nadaljnji razvoj vseh dejavnosti v tej občini. Nihče ni oporekal, da investicije v teh tovarnah niso bile dobro naložene; da so uperili kritiko proti investicijam, je zadostovalo že dejstvo, da so in-

vestirali več kot prej. Ta primer in nekateri podobni so me napotili, da napišem teh nekaj vrstic.

Zaradi negativnih posledic našega preširokega in čisto nesmotnega investiranja predvsem v novogradnje se je ponekod udomačilo mnenje, da je treba zmanjšati prav vse vrste investicij. V resnici pa sodoben, zelo hiter razvoj gospodarstva po svetu terja od nas, da hitreje, kot smo to delali doslej, obnovljamo in moderniziramo naše strojne in druge naprave, da torej v te namene vlagamo več kot do sedaj. Zato pa moramo seveda zmanjšati vlaganja v nove objekte in na tem področju je bilo zadnji čas že marsikaj storjenega. Tako so bile investicije v osnovna sredstva lani po realni vrednosti za kakih 20 % nižje kot v letu 1964. Slabost sedanjega investiranja pa je v tem, da nismo črtali nekaterih investicij, za-

ključili pa predvsem tiste, ki nam bodo hitro začele dajati nov dohodek. Zato ležijo velika sredstva neizkoriščena. Vrednost nedokončanih investicij je l. 1962 znašala nekaj manj kot 38 milijard, sedaj pa znaša že več kot 95 milijard dinarjev.

Vsa naša prizadevanja morajo biti usmerjena v to, da se tiste investicije, katerih gradnja gre proti koncu, hitro zaključijo in da ne začnemo novih investicij, razen najbolj potrebnih energetskih objektov. Zato pa morajo tovarne hitreje v rekonstrukcijo, modernizacijo itd. Delovne organizacije imajo sedaj več sredstev, kot so jih imele prej: skladi v celoti znašajo kakih 30 % več, kot so znašali prejšnja leta. Mnogi pa so mnenja, da te povečane sklade lahko razdelimo za osebne dohodke ali pa porabimo za razne negospodarske namene. V resnici pa so sedanji skladi

glede na izrabljenost in zastarelost naših strojev celo zelo majhni. Se posebno zato, ker tovarne, ki imajo na razpolago določena sredstva za modernizacijo, ne morejo dobiti pod ugodnimi pogoji bančnih kreditov. Zaradi široke investicijske fronte so namreč bančna sredstva v glavnem že angažirana, pa bi zato morale delovne organizacije proučiti tudi možnost medsebojnega kreditiranja, da bi tudi na ta način čim hitreje in čim uspešneje modernizirali naše gospodarstvo. Cilj vsakega investiranja je, da se začete investicije dogradijo v čim krajšem roku, da bi tako čim prej začele dajati dohodek; z medsebojnimi posojili bi podjetja roke modernizacij lahko zelo skrajšala.

Naloga sindikatov v delovnih organizacijah in občinah je, da ocenijo za vsako investicijo posebej, ali je potrebna ali ne. Pavšalno kritiziranje vseh investicij povprek lahko samo škoduje. Smotne investicije v razumnem obsegu so nujne in kmalu prispevajo k boljšemu standardu kolektivov, ki pametno investirajo.

FRANC UREVC

NAMESTO ČEVLJARJEV IMAJO DRETO BANKIRJI

V izvozu četrti, v uvozu reprodukcijskega materiala za nekaj mesecev v zamudi • Zakaj je najemanje kreditov v tujini le pobožna želja delovnih kolektivov • Pot do surovin je dolga pet mesecev in štirinajst dni • Samoupravljanje s platnicami birokratizma

(Nadaljevanje s 1. strani)

ranje, s tem, da 90 % deviz ostane njim in usnjarski industriji, 10 % pa banki. Kljub podpisom na pogodbi pa se preti zdaj spremeniti to razmerje v 80:20. Razen tega je banka uveljavila načelo neto priliva, se pravi, da bodo čevljarji dobili devize šele tedaj, ko bodo tuji kupci nakazali sredstva in ko se bodo te devize tudi začele stekati v jugoslovanskih bankah. V Peku pa zatrjujejo, da se bo to zgodilo šele čez kakih 5 mesecev. Dotlej pa obdobje, ki ga še najbolj označuje pojem praznina.

Ob podpisu pogodbe so bile zaloge reprodukcijskega materiala le 40 % normalnih. Zdaj tudi teh 40 % nezadržno kopni. In ni posebnega velikega izgledov, da bi bankirji iz lanskih deviznih kvot, ki sta jih ustvarili čevljarska in usnjarska industrija, nakazali vsaj del za njihove potrebe. Tudi ni posebnih izgledov za premostitvene kreditne. Računice pa govore, da je izvoz čevljev in usnja rentabilen tako na Zahod kot na Vzhod.

Toda kaj, ko so nekatera ušesa gluha!

2 PROTI O ZA BIROKRACIJO... Zanimiva je samozavestna trditve proizvajalcev iz Peka, da bi lahko samo telefon zavrteli, pa bi jih njihovi odjemalci z Dunaja ali s katerega drugega evropskega trga v nekaj dnevih oskrbeli bodisi s potrebnim deviznim kreditom, bodisi s »kreditom« v surovinah. Prepričani so v pristnost teh poslovnih stikov, verjamejo v povpraševanje po njihovih artiklih. Sicer pa je takšno ali drugačno kreditiranje povsem splošen pojav v svetovni trgovini.

Doma pa se dogaja precej drugače. Od dneva, ko v Peku ugotovijo, kakšen material potrebujejo iz uvoza, do dneva, ko začno postopek za devizna sredstva, ki jih pravzaprav sami ustvarjajo, pa do dneva, ko podjetje ta sredstva od banke tudi dobi, mine po dosedanjih izkušnjah 5 mesecev in štirinajst dni. Veliko preveč, da to ne bi vplivalo na proizvodnjo, veliko preveč, da bi lahko svoje plan-

ske obveznosti izpolnjevali, veliko preveč, da bi se mogli držati rokov, ki jih postavljajo zunanji poslovni partnerji.

Odločiti se za prvo varianto bi bilo seveda veliko ugodnejše. Toda — spriči predpisov, ki pri nas veljajo, tega ni mogoče storiti.

In vendar bi bilo veliko število zunanjih partnerjev pripravljenih kreditirati slovensko čevljarsko industrijo, bodisi z deviznimi sredstvi bodisi z reprodukcijskim materialom. Dali bi kredite, ki bi jih posebna podjetja odplačevala z ustvarjenimi proizvodi. Brez posebnih težav, vsekakor pa veliko lažje v primeri z domačimi kreditnimi pogoji, ki jih največkrat sploh ni.

3 PROTI O ZA BIROKRACIJO... Dreto imajo namesto čevljarjev bankirji. Dajejo jim je toliko, ne toliko, kot bi jo čevljarji potrebovali ali lahko porabili, temveč toliko, kot se jim zdi, da je prav. Gospodarske škode pa, ki zaradi tega nastaja, niso izračunali ne v Peku,

ne v katerem koli drugem podjetju obutvene ali usnjarske industrije, bržčas zato ne, ker bi se preveč zgrozili nad številkami.

Pa to še ni vse. Priznali smo sami sebi, da lahko zagotovimo intenzivnejše gospodarjenje le v samoupravnih odnosih. In hkrati tudi sami sebe demantirali! Le kako naj pride do veljave samoupravna pobuda kolektiva, kako se naj uresniči njihovi načrti za vključitev v mednarodno delitev dela, če smo mu dovolili odločati in gospodariti le z dinarskimi sredstvi, ki jih ustvarja in marsikdaj še tu z bolj ali manj na pamet izračunano ceno začrtali krog, v katerem se to samoupravljanje sme sprehoditi. Sicer pa: ali ne mora tudi vsak najmanjši računček, samo za svinčnik ali radirko, romati skozi službo-družbenega knjigovodstva. Toda to je že drugi del zgodbe, ki je povezan s tržiskimi čevljarji toliko, kot s katero koli drugo ali katero koli delovno organizacijo sploh.

S. B.

KUPON za pravno posvetovalnico DE

ZAPIS — BREZ NOVINARJEVEGA VMEŠAVANJA IZ MARIBORSKIH TEHNOGRADENJ

Epilog dvojne krivde

Strojniki Hasan Bašić in zidar Tomislav Arandjelović, oba iz mariborskega podjetja Tehnogradnje, sta se pred nedavnim oglasila v Beogradu pri predsedniku Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozarju Vukmanoviću-Tempu. Iskala sta pomoč in pravico na najvišjem sindikalnem forumu.

V čem se je pravzaprav obema zgodila krivica.

Hasan Bašić pravi: »Spor se vleče že od 12. decembra 1964. leta. Takrat sem na seji obratnega delavskega sveta na gradbišču hidroelektrarne Krušiča v Senju vprašal, kdo bo plačal privatne vožnje naših tovornjakov... Odgovora nisem dobil. Približno mesec dni po tem so me poklicali v Maribor in me premestili v oddelek strojno inventarnega parka. Deset dni po premestitvi pa sem dobil še odpoved. Po pritožbi na odpoved so me premestili na gradbišče HE v Starše pri Mariboru. Tu pa je posebna komisija ugotovila, da nisem sposoben upravljati s stroji, ki so mi jih dodelili. Toda dodelili so mi take stroje, na katerih sploh še nisem delal... Vidite, zaradi tega so me 4. decembra lani na seji centralnega delavskega sveta izključili iz podjetja. Z izključitvijo pa se ne strinjam, saj sta mi jo skušala šef pravne službe podjetja Franjo Kramberger in vodja kadrovske službe Elda Bobovnik... Zavoljo tega sva z Arandjelovićem iskala pravico v Beogradu...«

Zakaj je pravico iskal Arandjelović? Tole pravi:

»S skupino sem delal na jezu hidroelektrarne. Zaradi mraza in slabega vremena smo si zakurili ogenj in se greli. Pri tem nas je zalotil vodja gradbišča. Najprej so me kaznovali s prenehanjem na vodni kanal, kmalu zatem pa sem sam odšel na dopust. Toda ko sem se z dopusta spet vrnil na delo, mi je vodja na dovodnem kanalu rekel:

— Ne smeš nazaj na delo, tako so mi naročili na upravi podjetja.

Ko sem se o vsem pozanimal na upravi podjetja, sem 13. julija lani dobil tudi odpoved, češ da sem kršil delovno disciplino... Ob vsem tem se sprašujem, zakaj v Tehnogradnji niti enkrat ni bilo sestanka z delavci, da bi se prej pogovorili o nepravilnostih...«

Bešić in Arandjelović sta tako osvetlila vsak svoj problem tudi ondan na sestanku z vodilnimi uslužbenci podjetja, predstavniki ObSS Maribor-Center in predsednikom Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev tovarišem Lojzetom Capudrom. Toda pogledimo še, kaj o obeh delavcih pravijo predstavniki podjetja in sindikata. Najprej o Bašiću:

Dr. Gorjup, pravnik Tehnogradenj: »Komisija je ocenila, da Bašić ni sposoben strojniki, saj je iz delavske knjižice razvidno, da je le polkvalificiran za to delo. Sicer pa so Bašiću Tehnogradnje že šestindvajseto podjetje, kjer je zaposlen...«

Andrej Jež, šef gradbišča v Krušiči: »Zavoljo Bešića sem bil na različnih sestankih že najmanj desetkrat na najrazličnejših hrvaških in slovenskih forumih. Bešić je človek, ki mu ni do dela. Ko je delal pri črpalki v gramozni jami v Krušiči, se je prevrnil z meter in pol visokega odrca. Šele čez tri dni se je spomnil, da bi šel k zdravniku in v bolnišnico. Toda kot sem kasneje zvedel, Bešić ni šel k zdravniku zaradi poškodb pri delu, marveč za neko povsem drugo bolezen. S tem je pravzaprav prevaral vse kolektive, saj so vsi mislili, da se je poškodoval pri delu...«

Alojz Alatič, predsednik sindikata v Tehnogradnji: »Bil sem na seji delavskega sveta, ko so obravnavali primer Bešića in po pravici povem, nisem ga mogel braniti, ko pa so imeli vsi člani delavskega sveta toliko povedati o njegovem delu. Menim, da gre pri vsem tem za to, kdo bo koga. Saj je Bešić sam rekel: 'Dajte mi odpoved in osebne dohodke za tri mesece, pa takoj grem'...«

In zdaj še beseda o Arandjeloviću:

Dr. Gorjup: »Arandjelović je dobil odpoved, ker je kršil delovno disciplino. V času odpovednega roka se na odpoved ni pritožil. Toda 13. avgusta lani, ko je bila odločba o odpovedi delovnega razmerja pravno močna, je Arandjelović prišel na upravo podjetja in zahteval, da mu še naprej izplačujejo osebne dohodke... In Arandjelović je dobival plačo na dom do 1. januarja letos, ne da bi pri tem enkrat samkrat zamahnil s krampom...«

Podobnih izjav bi lahko še zapisali. Za zdaj jih pustimo. Iz vsega lahko sklepamo: najprej, da sta Bašić in Arandjelović po pripovedovanju predstavnikov podjetja slaba delavca in da nista več zaželeni v kolektivu, in nato, da v Tehnogradnji še nimajo izoblikovane interne zakonodaje, s katero bi urejali medsebojne odnose. Zavoljo tega so posamezni vodilni uslužbenci delali kar po domače in odločali včasih po mili volji. Ob tem ne gre prezreti izjave novega generalnega direktorja inž. Jožeta Mušiča, ki je rekel, da se vse to s tovarišem Bešićem in tudi z drugimi delavci ne bi zgodilo, če bi takoj ob vsakem disciplinskem prekršku hitro, kot naj bi to določali posamezni pravilniki, tudi ukrepali.

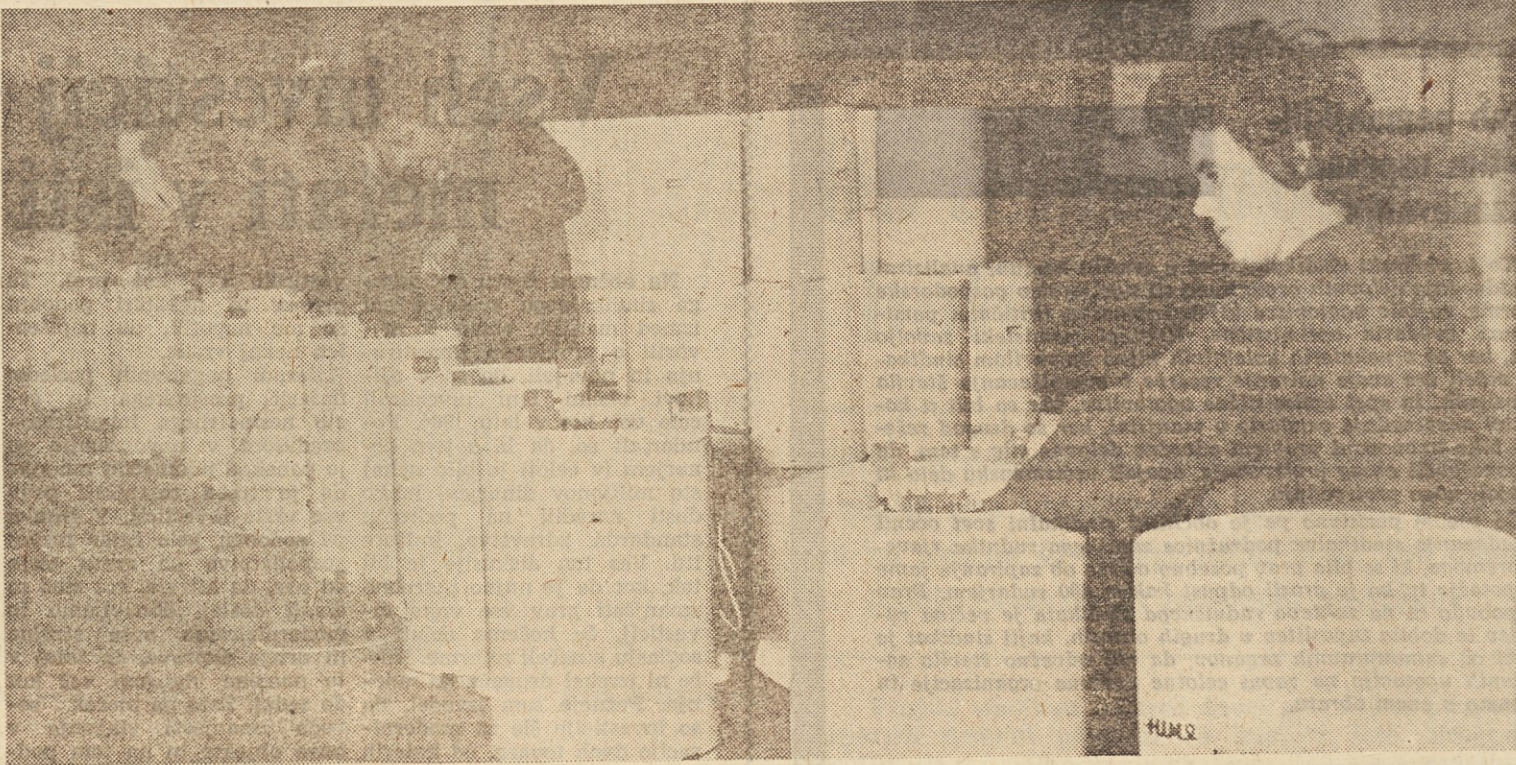
In kaj zdaj?

»Osnovna naloga samoupravnih organov,« je rekel direktor inž. Mušič, »bo, da zahtevajo od strokovnih služb v podjetju, naj čimprej izdelajo vse potrebne pravilnike, s katerimi bi urejali odnose. Zdaj, ko smo podjetje s skupnimi naporoma vsega kolektiva že skoraj izlekli iz težkih izgub, je prva naloga, da se tudi kadrovske okrepimo in uredimo odnose...«

To pa je tudi naš komentar k primeru Bešić-Arandjelović.

Bešić in Arandjelović pa si bosta morala poiskati novo delovno okolje.

MILAN ŽIVKOVIČ

CENTRIFUGE NA TEKOČEM TRAKU V MATIČNEM OBRATU MARIBORSKE ELEKTROMON TAZE

FOTO SLUŽBA DE

S kladivom...

Odpusti po »posebnih« kriterijih

Pred nedavnim so v obratu mariborske Elektromontaže v Kidričevem odpustili nekaj delavk zavoljo zmanjšane proizvodnje. Ženske, ki so bile zaposlene v tem obratu, so se tako znašle čez noč v težkih razmerah. Ni naš namen očitati podjetju EM iz Maribora, ki je zavoljo »višje sile« — pomanjkanja surovin — moralo zmanjšati proizvodnjo in zato skrajšati število zaposlenih. Ob tem pa se poraja mnogo pomembnejše vprašanje, kako so v Elektromontaži ravnali pri odpustih. Videti je namreč, da si niso izoblikovali nobenih kriterijev, po katerih bi se pri odpustih lahko najbolj pošteno in pravično ravnali. Nekateri pravijo celo, da so odpustili mimo samoupravnih organov. Prav bi namreč bilo, da bi se s celotnim kolektivom pogovorili o težavah, v katere je podjetje zašlo, da bi lahko ves kolektiv odločil, kdo mora zapustiti podjetje. Zgodilo pa se je tako, da so prizadete delavke izvedele, da jim je prenehalo delovno razmerje šele tedaj, ko so dobile v roke odločbe. Po kakšnih kriterijih so se ravnali, natanko ne vem, vem le to, da so se predvsem zanimali, kolikšne dohodke ima mož zaposlene delavke, pri čemer pa seveda niso upoštevali, koliko otrok je v družini in če bo družina lahko shajala samo z moževimi osebnimi dohodki. Zato so se pri odpustih zgodile zelo »neljubne pomote«. Odpustili so celo delavko, ki je bila noseča in ki je morala potem iskati pravico po pravni poti, dokler seveda niso odpusta preklicali. V pogovoru so prizadete delavke povedale, da ni nič čudnega, če z odpusti ni bilo vse v redu, saj odnosi v kolektivu že dolgo niso takšni, da bi si kdo upal opozarjati na nepravilnosti v podjetju.

... po prstih

IZ POGOVOROV O DECENTRALIZACIJI V PTT KOPER

Poštarji ne skrivajo zadovoljstva

(Nadaljevanje s 1. strani)

ka ekonomska enota dobila teh petnajst odstotkov sredstev v upravljanje na osnovi vrednosti osnovnih sredstev, strojev in druge opreme,« pojasnjuje predsednik upravnega odbora v koprskem PTT podjetju.

Ce bi te pristojnosti enot še bolj konkretizirali, potem moramo omeniti, da je ekonomska enota Koper lani upravljala s 6.300.000 starih dinarjev investicijskih sredstev. S tem denarjem so razširili avtomatsko telefonsko centralo v Kopru, kupili

pet novih poštinih nabiralnikov, priključne telefonske omarice in tako dalje.

VSİ SO ZA VEČJI DOHODEK

Zdaj, ko smo spoznali pristojnosti ekonomskih enot, se pomudimo še ob nagrajevanju, ki je pri poštarjih eden bistvenih elementov za dobro gospodarjenje. Morda najprej, kako imajo koprski poštarji izoblikovana merila nagrajevanja.

»Analitično smo ocenili sleherno delovno mesto in na osnovi tega delo tudi normirali. Razen za šoferje in nekatere zaposlene v upravi podjetja imamo vsa dela normirana,« pripoveduje Ivan Bergeč. »Seveda smo za slabo opravljene storitve, kot na primer za zamenjanje poštinih pošiljk, za računske pripombe banke in drugih inšpekcijskih služb, kar nam vse povečuje stroške, uvedli tudi penale.«

»Kako pa nagradite zaposlene na manjših poštah, kjer je promet majhen, pa mora biti pošta vseeno odprta?«

»Za delovna mesta na omejenih poštah si vsaka ekonomska enota izoblikuje še posebna merila, po katerih nagraduje delavce.«

»V začetku ste omenili, da je eno izmed meril za nagrajevanje tudi ustvarjeni dohodek?«

»Ustvarjeni dohodek kot merilo nagrajevanja upoštevamo zato, ker so prej, ko še nismo imeli tega merila, nekateri poštarji prikazovali, da so raznesli več pošiljk, kot so jih v resnici. Posamezni poštarji so kajpak sami poročali — mimogrede povedano, o tem na poštah ne vodijo še posebej statistike — koliko pošiljk so raznesli. S tem so poštarji dokazovali, da več delajo, toda dohodka od navidezno raznesenih pošiljk ni bilo... Zdaj ko pri njihovem nagrajevanju upoštevamo tudi dohodek, si vsi poštarji močno prizadevajo, da točno prikažejo število raznesenih pošiljk, bolj skrbijo za manjši poslovne stroške, s tem, da ne pošiljajo pisem in drugih pošiljk na napačne naslove, da naredijo čim manj računskih napak, kar seveda prinaša tudi večji dohodek.«

NE SAMO V KOPRU

O uspehih gospodarjenja koprskih poštarjev po decentralizaciji samoupravnih pravic do slehernega zaposlenega, bi lahko še veliko zapisali. Vendar naj ob koncu tega zapisa le omenimo, da so prav večje pristojnosti ekonomskih enot pri ustvarjenem dohodku omogočile ekonomski enoti v Kopru nadaljnjo investicijo 6 milijonov starih dinarjev za razširitev avtomatske telefonske centralne v Portorožu, čeprav bi ta denar kot čisti dohodek lahko razdelila na osebne dohodke zaposlenih. Vsi zaposleni v tej enoti namreč vedo naslednje: če bodo imeli več storitev, pa najsi bo poštinih, telefonskih ali telegrafskih, jim bo to v prihodnje prineslo veliko večji dohodek, kot je tistih šest milijonov dinarjev.

Za primer smo največkrat omenili ekonomsko enoto iz Kopra, toda o podobnih prizadevanjih za boljše gospodarjenje bi lahko pisali tudi iz ekonomskih enot v Postojni, Sežani, iz ekonomskih enot investicijskega vzdrževanja in uprave podjetja.

M. ŽIVKOVIČ

Pripombe in predlogi

KJE JE IZHOD?

Skorajda ne mine zbor volivcev, kjer občani, zlasti ženske, ne bi terjali od občinskih skupščin odgovor na vprašanje o možnostih zaposlovanja žensk in ženske mladine. Zaposlovanje žensk in ženske mladine je bilo problem že pred uveljavljanjem gospodarske reforme, zdaj, v poreformnem času pa se je ta problem še bolj zaostрил. In vse kaže, da bo dosegel svoj višek v naslednjih letih.

Z možnostmi zaposlovanja žensk in ženske mladine se ukvarjajo v Zasavju občinske skupščine, mnoge delovne organizacije pa celo nekatere družbeno-politične organizacije, prvenstveno sindikati pa tudi Socialistična zveza. Veliko pa so storili ali pa so vsaj poskušali storiti nekdanji zavodi za zaposlovanje. Še konec lanskega leta je bilo priglasiženih pri teh zavodih za zaposlovanje več sto žensk in ženske

mladine, računati pa je, da jih slaba polovica ni priglasiženih. Gre v glavnem za nekvificirane delavke, pa tudi za polkvificirane. Vse več pa je tudi deklet, ki so končale osemletno obvezno šolanje, ker pa niso našle učnih mest, bi prevzele kakršno koli delo.

Struktura zasavske industrije je onemogoča zaposlovanje nekvificiranih delavcev in delavk. Četudi je v delovnih organizacijah zaposlenih še

veliko nekvificiranih delavcev, je zlasti zadnje mesece opaziti veliko prizadevnost za izpopolnjevanje znanja, kar je, seve, deloma tudi posledica reforme: namreč nič več: za več dela boljši zaslužek, marveč: za boljše, produktivnejše delo večji dohodek. Potemtakem ni dvoma, da si ženske, nekvificirane delavke ne morejo obetati velikih možnosti za zaposlitev v industriji.

Kje je torej izhod? Kako naj brezposelne ženske in vse, ki bi se rade zaposlile, uveljavijo svojo pravico do dela? Predvsem se bo treba otresti miselnosti, da je edina varna in stalna zaposlitev samo v industriji. V Zasavju so še zelo pomanjkljivo razvite terci-

arne dejavnosti, med njimi še posebej uslužnostne. Medtem ko je v povsem razvitih mestnih predelih »zastopanih« že kakih 300 tovrstnih poklicev, jih je v Zasavju komaj nekaj slabih desetih. Servisna dejavnost je še sila skromna, nekaj pralnic in šivalnic je dejansko šele prvi skromnejši korak k intenzivnosti in ekstenzivnosti na tem področju. Seveda bi bilo napak pričakovati, da bi kar čez noč ustanovili večje število teh obratov in servisov, vendar se bodo morale občinske skupščine sodelovanju z vsemi družbenopolitičnimi činitelji veliko bolj zavzemati za razmah terciarnih dejavnosti in po možnosti tudi združevati sredstva v te namene. In že zdaj je očitno, da bo moč včasih z zelo pičlimi sredstvi ustvariti pogoje za nekatere tovrstne dejavnosti. M. V.

Papirnata decentralizacija

»Površen opazovalec bi mislil, da imamo v Metalni samoupravljanje dobro razvito, poglobljeno t r v okviru možnosti decentralizirano,« je menil v najinem pogovoru sekretar samoupravnih organov Roman Podgoršek iz mariborske Metalne.

»Res je, da sodeluje v organih samoupravljanja približno osemsto delavcev. Toda to in razvejana shema organov samoupravljanja le na papirju še ni merilo za resnično soudeležbo delavcev pri urejanju skupnih problemov gospodarjenja,« še pristavil.

»Zakaj mislite, da samoupravljanje v Metalni še ni dobro?«

»Moti me predvsem definicija, da so obrati in delovne enote samoupravne enote. Ne vem, zakaj nekatere enote imenujemo obrate, morda zavoljo zvanečega imena, ko pa v res-

nici nimajo samostojnega obračuna, niti ne odločajo samostojno o svojem delu, še manj pa o delitvi dohodka, ki ga niti ne ugotavljajo.«

»Kakšne pa so potem pristojnosti delavcev v »obratih«?

»Vsak obrat, če se naj že tako imenuje, bi moral imeti samostojni obračun dohodka, da bi lahko tudi proizvajalci zares gospodarili. Zdaj pa v obratih zbori delovnih skupnosti ne odločajo niti o gospodarskem načrtu, ne o razpisu referendumov, ne sprejemajo načrta investicijskega vzdrževanja, niti ne odločajo o strokovnem usposabljanju in nimajo nobenih pristojnosti, da bi določali tudi interne cene za njihovo delo — proizrode... Prav tako tudi delovne enote še niso začele, ker delo v teh enotah še ni dovolj dobro organizirano, stroškov v proizvodnji ne ugotavljajo

ažurno, tako da delavci ob posameznih problemih sploh ne morejo hitro ukrepati in odločati.«

»Omenili ste delovne enote. Imajo te kaj več pristojnosti kot na primer obrati v okviru tovarne?«

»Za delovno enoto je izredno pomembno spremljanje in ugotavljanje proizvodnih stroškov, ne samo v okviru enote, marveč tudi za sleherni delovno mesto...«

»No, in?«

»Kje pa, delovne enote in »obrat« vse do lani niso vedeli, koliko so v resnici prigospodarili za sklade. Zaradi prevelikih izrednih stroškov tovarne pa je centralni delavski svet pobral enotam in obratom še tista navidezno prikazana sredstva, ki so jih prigospodarili. Razen tega člani delovnih enot sploh niso uspešno posegali v poslovanje

enot, ker med letom nikoli niso vedeli, s kakšnimi stroški proizvajajo in poslujejo.«

»Precej kritični ste do samoupravljanja v vaši tovarni, a zanima me, kaj ste kot upravljevalci storili, da bi imeli

delavci večje pristojnosti v samoupravljanju?«

»Zdaj, ko sem zaključil štirimesečni seminar za samoupravljalce na Visoki šoli za politične vede v Ljubljani, se mi je razkrila še marsikatera slabost samoupravljanja v Metalni, hkrati pa porodila tudi marsikatera ideja, kako bi resnično samoupravljanje decentralizirali do slehernega delavca...«

»Ste morda lahko bolj konkretni?«

»Med drugim se zavzemam — in s tem podpiram novega generalnega direktorja, ki želi doseči isto — da bi v Metalni takoj ustanovili analitsko statistični sektor, ki bi sproti analiziral stroške za vsako delovno enoto, za vsako delovno mesto... Ko bodo delavci seznanjeni s stroški in ko bodo imeli občutek, da tudi sami lahko vplivajo nanje z boljšim ali slabšim gospodarjenjem, potem ni nobene bojazni, da samoupravljanje v naši tovarni ne bi imelo t v vsebine in oblike.«

M. Z.

Dom družbenih organizacij.

Strojepiska tipka zapisnik zadnjega sestanka občinskega političnega aktiva. Napisala je že, kaj je rekel sekretar in o čem so govorili diskutanti; zdaj prepisuje sklepe.

»Prvič, reformna gibanja v našem gospodarstvu, ki so vse bolj intenzivna, nujno terjajo nadaljnjo krepitev dejavnosti vseh subjektivnih sil v občini.«

Srkne kavo, si prižge cigareto in se naveličano zazre v rokopis zapisnika.

Ura je devet.

Točno ob devetih se srečata na ulici občinskega mesta predsednik krajevnega odbora Socialistične zveze v Dolgem potoku in administratorka občinskega odbora, ki nosi s trga mrežo solate.

»K vam prihajam.«

»Nimate sreče, pravi administratorka, »oba, predsednik in tajnik, sta na terenu.«

Predsednik krajevnega odbora ji pojasni:

»Sporočil sem jima, da imamo jutri sestanek in enega od njiju povabil, naj pride k nam. Ze leto dni nas ni obiskal nihče iz občinskega odbora. Pa bi bilo prav, če bi kdo prišel, da bi se pomenili o delu in se dogovorili za stališča.«

»Najbrž ne bo nikogar,« reče administratorka. »Ze ves teden hodita po podjetjih in zbirata prostovoljne prispevke za sanacijo občinskega sklada za šolstvo. Če bosta že

S SPREMENBAMI V CENAH KMETIJSKIH PRIDELKOV JE POSTAL TRG SPET ZANIMIV ZA KMETA. ZDAJ SE CELO PRIMERI, DA JE VČASIH PONUDBA VEČJA OD POVPRASEVANJA. NA NASI SLIKI: IZ SLOVENSKIH GORIC SE ODPRAVLJAJO NA TRG FOTO SLUŽBA DE

DOPISNIK POROČA IZ PTUJSKEGA AGROKOMBINATA

Kot bob ob steno!

H KMETIJSKEMU KOMBINATU V PTUJU SE JE Z NOVIM LETOM PRIPOJILA TUDI KMETIJSKA ZADRUŽA JOŽE LACKO, KI JE BILA ENA NAJVEČJIH IN LAHKO REČEMO TUDI NAJBOLJSIH ZADRUG NA TEM PODROČJU, SAJ IMA NEKAJ VEČ KOT 1000 HEKTAROV OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ, 2820 KOOPERANTOV, KI SO LANI SPITALI KAR 4000 TELET. MNOGI KOOPERANTI IMAJO DOMA ŽE KAR PRAVE MALE FARME ZA PITANJE ŽIVINE.

PO ZDRUŽITVI SO V KOMBINATU IZVEDLI TUDI NOVO ORGANIZACIJO PO SPECIALIZIRANIH OBRATIH IN ENOTAH TER USTANOVLILI ŠE POSEBEN OBRAT ZA ZADRUŽNO KOOPERACIJO, KI BO SKRBEL ZA POSPEŠEVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE NA VASI. OBRAT BO SODELOVAL S KMETI NA CELOTNEM PODROČJU OBČINE PTUJ IN DELOMA TUDI NA PODROČJU OBČIN SLOVENSKA BISTRICA IN MARIBOR-TEZNO.

V novih pogojih dela bi morali vzporedno krepiti delavsko samoupravljanje ter zainteresirati vsakega člana v kolektivu za dobro poslovanje tako v delovni enoti kot v celotni delovni organizaciji s tem, da bo vsakdo dobil osebni dohodek po vloženem delu in doseženih rezultatih.

Prav na tem področju pa so doslej v kombinatu zelo malo storili. V kombinatu že vse predložijo pripravljajo pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, ki bi naj delavce resnično stimulirali pri delu in pri gospodarjenju in bi dohodek delili po uspehih posameznega obrata ali celo enote. Tako zavlačevanje močno preseda kolektivu.

Prav zaradi neupoštevanja samoupravnih pravic se nista hotela udeležiti izredne seje centralnega delavskega sveta dva člana delovne skupnosti

obrata Slovenske gorice Franc Medved in Aleksander Rajh. Rekla sta, da ne želita biti na seji samo »pritrjevalca« sklepe, ki jih diktirajo »od zgoraj«, ampak želita, da se pri odločanju upošteva tudi njuno mnenje, ki je hkrati mnenje kolektiva, ki ga zastopata v centralnem organu upravljanja. Povedala sta, da je njun obrat že pisмено predlagal CDS, kako bi naj pri njih delili ustvarjeni dohodek. Z odgovori, ki sta jih dobila, pa nista bila zadovoljna, niti ni z njimi zadovoljen njun kolektiv.

Spor je namreč nastal pri delitvi ustvarjenega dohodka, ko je centralni delavski svet ob koncu minulega leta sprejel sklep, da se izplača vsem zaposlenim 50 % draginskega dodatka na startno osnovo. Oba predstavnika iz obrata Slovenske gorice menita, da bi morala

njuna delovna enota dobiti več, saj so lani ustvarili nekaj več kot 105 milijonov čistega dohodka, ki ga gotovo ne bi bilo, če si ne bi kolektiv vse leto izredno prizadeval ter skrbno gospodaril. Najmanj pa jima je razumljivo to, da na pisμένο vlogo, ki jo je obrat Slovenske gorice poslal centralnemu delavskemu svetu, niso dobili odgovora. Ze v začetku lanskega leta so namreč pri njih sklenili, da bodo osebni dohodek delili po vloženem delu vsakega posameznika, česar pa zdaj zaradi nesporazumov s centralnim delavskim svetom in vodstvom kombinata ne morejo uresničiti. Kako naj potem še prepričujejo člane delovnega kolektiva, da bi naj gospodarili, kot gospodarji skrben kmet na svojem posestvu. Delovna mesta so že točkovali, nagrajevali pa so še kar naprej po mezdnem sistemu — tarifnih postavkah.

Tudi kolektiv obrata Tehnoservis zahteva, da se mora ustvarjeni dohodek deliti po delovnih enotah, ki so dohodek tudi ustvarile, sicer bo vsaka drugačna rešitev slabo vplivala na prizadevnost članov kolektiva, da bi smotrneje in racionalneje gospodarili z osnovnimi sredstvi, delovnim orodjem ter si prizadevali za povečanje storilnosti.

Vsekakor je v tem kolektivu, ki je eden največjih kmetijskih organizacij v vzhodni Sloveniji, saj gospodarji v blizu 13 tisoč hektari površin ter letnim prometom 150 milijonov ND, še vse preveč utrjeno mnenje nekatereh — med njimi so tudi člani ZS — da se morajo ravnati po tem, kar rečejo v centralni upravi. Zaradi tega seveda nista uspela s svojimi predlogi tudi tovariša iz Slovenskih goric.

F. HOVNİK

KREPITEV SUBJEKTIVNIH SIL

danes zbrala toliko denarja, kolikor so jima naročili na sestanku političnega aktiva, bosta jutri tu. Vendar pa dvomim v to. Slišala sem ju, ko sta se jezila, češ da podjetja nerada pomagajo šolstvu.«

Točno ob devetih obišče predsednik občinskega sindikalnega sveta predsednika sindikalne podružnice podjetja Moderno pohištvo.

»S tovarišem direktorjem sem že govoril, ti pa govori s predsednikom delavskega sveta.«

»O čem?«

»Koliko denarja boste dali za dograditev mostu čez Rečico?«

»Bom, ampak midva sva rekla, da boš prišel in da bova govorila o sindikatu. Rad bi ti povedal, kakšna so naša stališča...«

»Oprostite,« ga prekine občinski predsednik. »Zdajle res nimam časa, moram dobiti ta denar za dograditev mostu. Pokličite me čez nekaj dni, mogoče bom takrat v pisarni. Če bom zbral toliko denarja, kot so mi naročili na zadnjem sestanku političnega aktiva.«

Točno ob devetih zagleda predsednik mladinskega aktiva v Stari kovačiji predsednika občinskega mladinskega komiteja, kako hiti čez tovarniško dvorišče.

»Čudno,« pravi sekretarju podjetja, »obiskal nas je, pa zame sploh ni povprašal.«

»Ni čudno,« reče sekretar. »Ima mladina kaj denarja? Nima! Vidiš, v tem je stvar. Tvoj predsednik zbira denar za občinski športni dan. Rekel je, da so mu tako naročili na sestanku političnega aktiva.«

Dom družbenih organizacij.

Strojepiska odloži cigareto, še enkrat srkne kavo in natipka:

»Drugič,

spričo tega je potrebno okrepiti politično dejavnost družbenih organizacij v občini, utrjevati stike vodstev z osnovnimi organizacijami v svrhu njihove čim večje samostojnosti pri reševanju zapletenih problemov socialistične graditve in tako mobilizirati vse naše subjektivne sile.«

Zazvoni telefon.

Kliče sekretar sosednje občine.

»Oprostite, tovariš,« razloži strojepiska v slušalko. »Našega sekretarja ni v pisarni. Je v Ljubljani, zavoljo sancijskih kreditov za naša podjetja. Saj veste... Ja, precej jih je, ki imajo izgubo. Naj vas pokliče! Bom povedala. Samo ne vem, kdaj se bo vrnil.«

Zapre telefon in potem še natipka:

»Oba sklepa sta bila sprejeta soglasno.«

JANEZ VOLJČ

Vsi gremo isto življenjsko pot: iz otrok preraščamo v zrele ljudi, ki vsak po svojih močeh in sposobnostih pomagamo sukati kolesja družbe. Leta vedno hitreje minevajo, rezervoar telesnih in duševnih sil se neopazno izčrpa, dokler nekega dne ne občutimo, da nas noč več ne osveži, da nas delo hitreje utruja in nam gre počasneje od rok...

Ob trpkem spoznanju, da se staramo, več ali manj vsakogar tolaži misel na tisto, kar je v tridesetih ali štiridesetih letih pehanja naredil za svojo intimno osebo srečo in za dobro znanih in neznanih sovrstnikov in zanamcev.

Zaradi tega pehanja pričakujemo od mlajših, ki smo jim širili in gladili pot, malček razumevanja, čisto navadnega človeškega razumevanja in strpnosti.

Zgodi pa se...

Mlad in poln delovnega poleta se je leta 1937 zaposlil pri železnici. Vse-skozi ji je ostal zvest.

Brezdušnost

Dvajset let in še nekaj čez, razen med vojno, ko je zgrabil za puško. Sodelavci so mu zaupali odgovorna delovna mesta. Bil je član zbora proizvajalcev, član različnih občinskih komisij, pa občinskega komiteja Zveze komunistov in od leta 1961 dalje voljeni tajnik republiškega sindikalnega predstavništva za promet in zveze, kar je še zdaj. Njegov delavnik se je redko končal ob dveh popoldne. Na tisoče nadur je njegov prostovoljni prispevek za to, da bi se naš skupni voz hitreje in mirneje pomikal dalje.

Skupnost železniških podjetij v Ljubljani je bila lani v decembru ukinjena. Vsi njeni člani so dobili razrešnice s 15-dnevnim odpovednim rokom. Hkrati so bila razpisana delovna mesta za novo Zvezo železniških transportnih podjetij.

Zaprosil je za sprejem v splošni sektor in dodal, naj pri razporeditvi upoštevajo, da mu teče zadnje leto službovanja.

Posebna komisija za sklepanje delovnih razmerij mu je pisμένο odgovorila, da njegovi prošnji ne more ugoditi, da pa mu nadaljšuje razrešitveni rok za en mesec. Z drugimi besedami rečeno: 31. januarja 1966 mu pokažejo vrata, do upokojitve pa naj gre, kamor hoče...

Kratek, brezdušen dopis namesto poslovilne zakuske ob upokojitvi, izrazov hvaležnosti in lepih želja za zaslužen počitek... Ni čakal, da ga vržejo na cesto, ampak je 25. januarja sam odpovedal delovno razmerje, četudi se je s tem odrekel odpravnini, in prosil, naj ga razrešijo 31. januarja. Na svoje pisanje še odgovora ni dobil.

Na srečo ni brezposeln. Postal je plačani sindikalni funkcionar, na tem delovnem mestu bo ostal teh zadnjih nekaj mesecev službovanja. Dober, toda grenak kruh, napojen s pelinom brezdušnosti, ki mu je zagrenil tudi najlepše spomine, na katere je bil do nedavna ponosen.

Zgodi se...

Je človek potem, ko se njegova življenjska krivulja nagne, res tako nepomemben in odveč, da ga odvržemo kot odvrže reka nepotrebno naplavinno in se v nikomer vsaj za trenutek ne zbudi topla misel na človeka, ki je s svojim življenjem in delom obogatil tudi naše življenje?

M. K.

Če bi našo čevljarstvo sodila po modni reviji na sejmu Moda 1966, bi rekla, da je super moderna. Kot bi Pariz obul naše manekenke...

Če bi našo čevljarstvo industrijo sodila po razstavi paviljonih Mode 1966, bi rekla, da ena lastovka — to je mariborska tovarna Lilet — še ne prinese modne pomladi...

Verižna reakcija

Če bi našo čevljarstvo industrijo sodila po izbiri v trgovinah s čevlji, ne bi nič rekla, ampak samo vzdihnila, kakor po navadi, kadar se odpravi na ta zamudni in redko uspešni lov. Četudi nisem sužnja mode...

Nekateri strokovnjaki branijo obutveno industrijo, češ da med cenami izdelane modne in običajne obutve ni ustrezne razlike in da sama politika cen ne dopušta večje in nujne diferenciacije. Se več: ob sedanjih politiki cen, da bi se izpostavili zgubam, če bi se bolj posvečali modnim sezonskim modelom.

Mariborska tovarna čevljev Lilet je bela vrana: izdeluje večidel modno obutve. Že več let. Kljub politiki cen, ki ne kaže posluha za modne muhe in mušice, pa ne gre na kant.

Lilet se razvija. Kolektiv si je zgradil novo toplotno — ob 70 % izvozu! — jo opremil z modernimi stroji. Postopoma izvoz zmanjšuje, da ne bi izgubil domačih kupcev. Skladišče čevljev je bilo nekoč lani popolnoma prazno, trgovska podjetja na drobno so puščali praznih rok... Pa se je dnevnar proizvodnja prav lani povečala s 600 na 1100 parov čevljev.

V Liletu s samim delom demantirajo, da je izdelovanje modne obutve tvegano. To demantira njihova nova tovarna, njihovi novi stroji, prazno skladišče, njihovi osebni dohodki. Lansko povprečje: 62.000 din.

Najbrž v Liletu prepričanja ne bodo spremenili. Pred nedavnim so poslali svoje modelarje za 14 dni k diktatorjem modne obutve v Francijo. Na svoje stroške.

Izvozni čevlji te tovarne pa so kljub temu, da skuša kolektiv ujeti korak Pariza in Rima v obutvi za nas, ličnejši, lepši, iz modnega usnja in blaga. Tujci so zahtevnejši kot mi. Ne zavračajo pošiljk, ker so solidne, če ne bi bile, tedaj... Svetovni trg je bogato založen z modno obutvijo. Tujci potrošniki še opazili ne bi, če bi v trgovinah zmanjkalo čevljev s firmo Lilet.

Ves svet izvaža najlepše, najboljše. Nekaj najlepšega in najboljšega pušča tudi za domače kupce. Lilet pušča samo po 500 parov vsake izvozne serije. Za vzorec svoje proizvodne sposobnosti, ki pa izgine kot aprilski sneg. Naše želje in zahteve naraščajo. Lilet bi moral povečati serije in vsake polovice izvoziti, polovico prodati doma. Čim večja je serija, večji je čisti dohodek. Povečalo bi se tudi zadovoljstvo domačih kupcev.

Moral bi povečati serije, pa ne more, ker ne dobi od naših usnjarn ustrezne kakovosti in barvne palete usnja.

Usnjarni najboljše kože izvažajo.

Usnjarni predelujejo večinoma slabe surove kože.

Usnjarni ne dobijo vseh zahtevanih barv, ker se devizna sredstva zanje iz leta v leto zmanjšujejo.

Zato si Lilet z velikim naporom preskrbi usnje za izvozne čevlje. Zato nas zastavlja. Ne v modelih, ampak v materialih in kombinacijah materialov.

Verižna reakcija, ki jo najbrž občutijo tudi druge tovarne čevljev...

M. K.

ZA MARIBORSKO TOVARNO ČEVLEJEV »LILET« — OD MODER JE TUDI TA POSNETEK — VELJA UGO-TOVITEV, DA SE JE ŽE LEPO UVELJAVILA NA TUJH TRŽIŠČIH

FOTO SLUŽBA DE

300 NAROČNIKOV — 300 ŽELJA

Gorenjska predilnica v Škofji Loki je tako v produktivnosti, kakor v ekonomičnosti prva med jugoslovanskimi producenti preje. Ta primat zahteva od delovnega kolektiva, zlasti od delavcev in proizvodnega vodstva, veliko truda, ker vsak kupec želi drugačno prejo.

»Tri sto naročil — tri sto želja,« potožijo škofjeloške predilke, »naši zaslužki pa so odvisni od tega, koliko kilogramov preje naredimo. Komaj se ene navadiš, že predeš drugo...«

Velik asortiment — nizka produktivnost. Znana pesem! Vendar: škofjeloškim predilcem ni primera v Jugoslaviji. Zato se zdi letošnje planirano pov-

prejše osebnih dohodkov — 68 do 70 tisoč starih dinarjev realno za ta delovni kolektiv, ki je doslej bolj mislil na tovarno kakor nase. Polovico čistega dohodka je vlagal v sklade.

»Kot gospodarstvenik sem se nerad sprijaznil s tem, da bomo letos s prigrisopodarjenim denarjem pokrivali samo najnujnejše stroške, vse drugo pa porabili za

osebne dohodke,« mi je dejal direktor Gorenjske predilnice, »toda če delavci niso zadovoljni, neradi delajo. Iz sedanjih težavnih razmer pa si bo tekstilna industrija pomagala samo s povečanjem produktivnosti.«

Ker pa produktivnost ni odvisna le od predic, je samoupravno vodstvo izboljšalo stimulacije tudi proizvodnemu vodstvu in strokovnim službam. Mojstri bodo predvidoma letos zaslužili povprečno po 120.000 starih dinarjev na mesec.

M.

Čemu preprosto, če...

Skladi storitvenih kolektivov kopnijo. V ljubljanskem podjetju Kroj so lani v prvih devetih mesecih vložili vanje komaj 2 % čistega dohodka, leto poprej pa 9 %, čeprav je bil čisti dohodek takrat za 26 % manjši. Krojaštvo Noblesse je lani do oktobra dalo v sklade 0,1 % čistega dohodka, predlanskim v istem obdobju pa 2,5 % ob 40 % manjšem čistem dohodku. V Brivsko-frizerskem podjetju Ljubljana so se v istem primerjalnem času skladi zmanjšali z 9 % na 5 % čistega dohodka.

S podobnimi dokazili o gospodarskem nazadovanju bi nam postreglo še veliko obrtnikov in korak nazaj pojasnilo tako, kakor v omenjenih podjetjih:

»Osebnih dohodkov smo morali uskladiti s povečanimi življenjskimi stroški. Skladi pa se nam kljub temu ne bi zmanjšali, če bi nam Zavod za cene odobril predlagane cenike.«

Podjetju Kroj je ta zavod za 20 odst. znižal predlagane tarife, podjetju Noblesse za 19 odst., Brivsko-frizerskemu podjetju Ljubljana za 53 odst. pri storitvah za moške in za 11 odst. cenike česalnic. V Kroju trdijo, da so odobrene cene nižje, kot bi po rentabilnostnem računu morale biti še pred gospodarsko reformo. Zavodu za cene pripisujejo krivdo za kopnenje skladov...

Splošno mnenje prizadetih:

Administrativni posegi v politiko cen jima gospodarsko škodovali.

dujejo, jim kratijo samoupravne pravice, povečujejo fluktuacijo, ker odobreni ceniki za istovrstne usluge med podjetji niso izenačeni.

Storitveni kolektivi se zato zavzemajo za sprostitev cen oziroma za svobodno oblikovanje cen. Menimo, da bi tej želji lahko ustregli. Storitve vseh vrst bi se, jasno, podražile. Obrtni delavci bi si povečali zaslužke, v cenah predvideli manjkajoča sredstva za lažje poslovanje in življenjski standard.

Toda pri vsaki uslugi mora biti poleg tistega, ki jo nudi, še tisti, ki jo potrebujejo in jo je pripravljen plačati...

Delo moške ali ženske obleke je že sedaj zelo drago. V krojačnicah se sučejo tarife okoli 20.000 dinarjev, v šivalnicah od 10.000 do 15.000 starih dinarjev. Pranje glave in vodna ondulacija staneta okrog 800 dinarjev, britje in striženje najmanj 400 starih dinarjev...

600.000 dolarjev prihranka

Tovarna sanitetnega materiala na Viru pri Domžalah bo letos izdelala 2 milijardi 400 milijonov cigaretnih filtrov. Z njimi bo pokrila kakih 80 % potreb domače tobačne industrije, ki jih je doslej v celoti uvažala. Po zaslugi Tovarne sanitetnega materiala se bo uvoz filtrov zmanjšal za približno 600.000 dolarjev; devizni prihranek bo torej zelo velik.

Zavoljo povečane proizvodnje bo oddelek za filtre in še nekaj drugih, ki so z njim proizvodno povezani, v kratkem začel delati v štirih izmenah. Za zadnjo izmeno so na novo zaposlili samo nekaj delavcev, ker so po temeljitnem pregledu delovnih mest in organizacije dela ugotovili, da imajo v svojih vrstah še precej notranjih rezerv.

M.

Če naj postane samoupravna pobuda delavcev učinkovit pospeševalec gospodarskega razvoja delovne skupnosti, kar si prizadevamo doseči, moramo ustvariti možnost, da bo sleherni delavec lahko odločal o materialnih osnovah svojega dela in o delitvi presežka dohodka, ki ga je ustvaril. O tem pa bo lahko odločal le, če bo natanko vedel, kakšne so materialne osnove njegovega dela in kolikšno vrednost ustvarja. Tako smo prišli do vprašanja, kako razmejiti materialne pristojnosti in dohodek med delovnimi enotami, do dileme, ki je pravkar v ospredju razgovorov med strokovnjaki: ali obračunavati proizvodne rezultate delovnih enot še naprej izključno po plansko kalkulativnih cenah, ali pa jih začeti izračunavati, kar pomeni, da delajo, po tržnih cenah, to je — uveljaviti načelo dohodka tudi v odnosu med delovnimi enotami.

Na tako zastavljeno vprašanje ni lahko odgovoriti z nekaj besedami: odgovor nanj bodo morali poiskati ekonomisti in finančni strokovnjaki. Eno pa lahko že danes približemo: vpliv tržnih cen (čeprav še niso ustaljene niti »pravične«) na razmejitve proizvodnih uspehov delovnih enot bi prej koristil kot škodil. Plansko kalkulativne cene

Principi in praksa v kleščah predpisov

omogočajo prikrito prelivanje sredstev iz bolj produktivnih v manj produktivne delovne enote, hkrati pa ne omogočajo resne analize delovnih dosežkov v posameznih delovnih enotah, s tem pa tudi ocene njihovega gospodarjenja in samupravljanja. Če nič drugega, bi vsaj poskusno obračunavanje tržnih cen nekoliko »prepihalo« zatohlo ozračje administrativno-kalkulativnega programiranja in registriranja proizvodnih uspehov delovnih enot, ki ne daje kaj prida napotkov za bolj ekonomično, bolj produktivno in rentabilno delo.

Toda — naj o koristnosti poskusnega obračunavanja proizvodnih rezultatov med delovnimi enotami še toliko govorimo, vpletati ga ne bo mogoče, če takšnim obračunavanjem ne bodo naklonjeni tudi predpisi. Človek bi pričakoval, da temelji naše govorjenje, kako družbeno, ekonomsko, sociološko in politično koristno je, če krepimo delovne enote, na kolikor toliko trdnih temeljih. Pa ne temelji! Se več, knjigovodski predpisi ne samo da niso prilagojeni dosedanjemu razvoju delovnih enot, marveč ga celo ovirajo. Sedanja zakonodaja in finančni sistem, ki uravnava medsebojne odnose delovnih enot, celo izključujeta možnost, da bi na ravni delovne enote ugotavljali dohodek kot tržno kategorijo. Vsa tako imenovana interna realizacija med delovnimi enotami v podjetju in in celo v združenem podjetju se mora obračunavati po lastni ceni, ne pa po prodajni ceni, kakršni koli že, tržni ali interni. Interna realizacija torej ni osnova za ugotavljanje celotnega dohodka, niti dohodka delovne enote.

Da bo bolj jasno, kaj to pomeni, velja učinek finančno knjigovodskih predpisov ponazoriti s primerom! Če delovna enota kateregakoli podjetja proda svoj izdelek tretjemu podjetju, lahko to prodajo obračuna po dejanski tržni prodajni ceni. Izkupilec takšne prodaje je torej celotni dohodek, od katerega je treba odšteti poslovne stroške, da bi ugotovili dohodek. Če pa proda delovna enota svoj izdelek delovni enoti v podjetju, se taka prodaja obračuna po lastni planski ceni. Dohodek si lahko delovna enota ob taki prodaji »obračuna« le ob znižanju lastne cene, vpliv na njegovo delitev pa imajo seveda osrednji organi upravljanja. Interes delovne enote je očiten: če proda svoj izdelek drugemu podjetju, tedaj lahko odloča — seveda, če je tako zapisano v statutu — o svojem dohodku, če pa ga proda drugi delovni enoti v podjetju, pa lahko odloča le o delitvi osebnih dohodkov, ker o skupnem dohodku navadno odločajo osrednji organi upravljanja. Takšen učinek finančno knjigovodskih predpisov lahko samo razvema dezintegracijske težnje, v gospodarskih organizacijah pa jim lahko kljubujejo le s posebnim obračunavanjem stvarnih rezultatov dela proizvajalcev v delovnih enotah, ki pa ni »zakonsko predpisano« niti plačano.

To pa še ni najhujše! Hujše je, da smo kljub svečanemu proklamiranju sistema dohodka obdržali v uporabi kategorijo »lastna cena«, ki vsebuje vsa obeležja dobička (lastna cena je seštevek poslovnih stroškov in vkalkuliranih bruto osebnih dohodkov). Nič čudnega, če lastna cena že sama po sebi navaja upravljavce, da pojmujejo potrditveni in končni obračun dohodka kot delitev viška, delitev dobička, delitev 13. in 14. plače itd., osebni dohodek pa je ob takšnem zakonitem ugotavljanju delovnih rezultatov »strošek« ali plača, kar ohranja pri delavcih miselnost, da so kljub deklariranim samoupravnim pravicam še vedno v najemniškem odnosu do svojega podjetja.

Kaže torej, da terja praksa, posebno še v času reforme, poglabljanje samoupravnih odnosov v delovnih enotah in s tem v zvezi tudi uveljavitev načela dohodka v poslovnih odnosih med delovnimi enotami, predpisi pa temu nasprotujejo.

Kaj naj spremenimo — prakso ali predpise?

VINKO BLATNIK

M. K.

Ali veste...

...da je bilo do leta 1965 v veljavi 244 zveznih predpisov na področju gospodarstva, lani pa smo uzakonili 296 zveznih predpisov, tako da morajo računovodje upoštevati pri svojem delu kar 540 zveznih predpisov. Mislite, da so jim res kos?

...da so znašale leta 1964 sodne takse v gospodarskih sporih v državi 6 milijard 220 milijonov sta-

rih dinarjev, v Sloveniji pa 698 milijonov dinarjev. Samo za zamudne obresti smo v Sloveniji že leta 1964 — novejših podatkov ni — porabili 736 milijonov dinarjev.

...da je zvezni sekretariat za finance objavil leta 1963 1324 uradnih tolmachenj zveznih predpisov, v letu 1964 1423 in v letu 1965 919. Ni čudnega, če sodišča in drugi organi, predvsem banke, ne upoštevajo teh tolmachenj in se sprašujejo, ali so sploh potrebna oziroma, zakaj niso že zakoni in uredbe tako

jasni, da bi jih ne bilo treba še posebej razlagati. ...da se bo po predlogu plačilne bilance za letošnje povečala devizna rezerva za okoli 100 milijonov dolarjev, kar dokazuje, da lahko začnemo novo gospodarsko leto z večjim optimizmom, kot smo začeli staro.

...da je v Sloveniji 11 % vse zemlje v lastništvu družbenega sektorja, tako da se lahko kmetijska proizvodnja občutno poveča le, če jo bodo povečali kmetje, kreditov za razvoj zasebnega kmetijstva pa ni dovolj na razpolago,

Kulturno življenje na Jesenicah poživljajo predavanja amaterjev

Čufarjevo gledališče »počiva«

Gostovanja — zamujena priložnost

Koncert pod naslovom »Valčkov večer« je bil istočasno krstni koncert za novoustanovljeni simfonični orkester na Jesenicah (Foto Klančnik)

PREJELI SMO

Vpliv komunikacijskih sredstev na kulturno-prosvetno dejavnost v Zasavju

Ena izmed svojstvenih lanskega leta je bila izredno velika razvoja kulturnega življenja v Zasavju je vsekakor množičen »vdor« televizijskih sprejemnikov v stanovanja občanov. Statistiki so dognali, da je bilo konec leta 1965 v Zagorju nad 840 televizorjev, v Trbovljah menda skoro trikrat več, pa tudi Hrastnik ne zaostaja za obema komunama. O radijskih sprejemnikih pa je že dolgo znano, da so si utrli pot v malone vsako družino. Televizija v hiši je torej povsem naraven pojav in je, kot kaže, ni prizadela niti »reformirana naročnina«, saj računajo, da se bo število televizorjev do konca tega leta spet podvojilo.

Ni dvoma, da tak razvoj množičnih komunikacijskih sredstev v marsičem vpliva na razvoj celotne kulturno-prosvetne dejavnosti v vseh treh občinah, kar se kaže tudi v načrtovanju kulturnih programov oziroma celotne kulturne politike. Vendar je »prilaganje« tem vplivom ponekod še močno obremenjeno s staro, preživelo miselnostjo. Ta se največkrat in najpogostejše kaže v vzdrževanju po starih časih, ko je šlo vse mnogo bolj enostavno, lažje; ko so ljudje napolnjevali dvorane, samo da so lahko gledali in poslušali to ali ono prireditev, ta ali oni nastop amaterjev. Tu in tam nekateri javno zatrjujejo, da sta množična kulturna dejavnost in amaterizem docela izgubila pomen.

Toda priključimo si spet na pomoč statistiko, po kateri ugotavljamo, da so bile lani številne kulturne prireditve pa filmske predstave in knjižnice še bolj obiskane kot prejšnja leta, ko je televizija v Zasavju bila še pastorek. Seveda pa so ljudje obiskovali predvsem kvalitetne pri-

V katerem grmu tiči zajec

reditve in nastope. In v tem grmu tiči zajec. Ljudje so postali strožji ocenjevalci, včasih celo hudo izbirni. Čedalje bolj in bolj odklanjajo plažo in klč, to pa kaže na njihovo vse večjo kulturno osveščenost, ne glede na to, da se tu in tam vtihoapi kak nastop »kvazi narodne ali zabavne glasbe ali popevke«. S tem pa ni rečeno, da ljudje odklanjajo kot nekvadratne prireditve samo nastope nekaterih domačih amaterskih in drugih skupin. Prav tako in še bolj so nerazpoloženi do nekvadratnih televizijskih oddaj, ker vedo, da so TV dane na voljo velike izrazne in druge možnosti.

V nobenem primeru torej ne gre za to, da sta množična kulturna dejavnost in amaterizem izgubila pomen. Nasprotno! Nove razmere terjajo bogatejšo vsebino in to bodo ljudje venomer bolj terjali od vseh amaterskih in drugih domačih skupin. Seveda bo to terjalo mnogo večjih naporov in prizadevanj. Bržčas bodo nekateri naše kulturne skupine imele dosti manj nastopov in prireditev, ki pa bodo skrbnejše in solidnejše pripravljene. V nobenem primeru, ponavljam, pa ne bi smeli aktivni kulturni delavci, ustvarjalci na najrazličnejših področjih kulturne tvornosti razsojati o razkirjenosti množičnih komunikacijskih sredstev v tem smislu, da jim je napredek le-teh v napoto. Ne smeti bi prezreti številnih in vsestranskih vplivov množičnih komunikacijskih sredstev, brez katerih si dandanašnji ne moremo zamišljati napredka.

Bolj umestno je ono drugo vprašanje, ki si ga v zadnjem času tudi zastavljajo v Zasavju. Namreč, kako vplivati na programsko politiko radija in televizije? Ali naj bodo poslušalci in gledalci samo pasiven objekt, brez možnosti, da sodelujejo v programiranju teh institucij? Teh možnosti še ne izrabljamo dovolj. Spominjam se primera, ko so učenci neke zagorske šole lani v več pismih predlagali eni izmed redakcij RTV Ljubljana, naj jim pomaga v njihovih prizadevanjih za to, da bi bolje spoznali slovensko narodno umetno in partizansko pesem. Želji je bilo ustrezno, kot bi bilo bržčas ustrezno tudi nekaterim drugim željam in zahtevam, če bi jih dovolj tehno utemeljili.

MILAN VIDIC

LJUBITELJI

muziciranja, gledališke igre in likovne umetnosti

Ko sem na dan po prvem koncertu novoustanovljenega simfoničnega orkestra na Jesenicah obiskala ing. Avgusta Karbo, predsednika sveta za kulturo občinske skupščine Jesenice, ni bil povod mojemu obisku le omenjeni kulturni dogodek. Takrat bi lahko že zapisala, da je jeseniška publika v popolnoma razprodani, pa čeprav neudobno mrzli dvorani kulturnega doma, navdušena sedita »Valčkovemu večeru« v izvedbi simfoničnega orkestra združenih jeseniških pevcev, gostje — sopranistke Sonje Hočevar in pod taktirko dirigenta Kleca. Bolj kot enkratni uspeh orkestra me je zanimalo, kako so v tako kratkem času uspeli zasnovati ta novi ansambel. In končno me je zanimalo vse tisto, kar je poleg tega orkestra še novega prinesla Jesenicam letošnja kulturna sezona.

Začela sva razgovor pri gostovanjih. Zanimalo me je, kakšen odgovor so Jeseničani poslali upravni odboru Republiškega sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti, ko jih je le-ta obvestil, da je pripravljen posredovati gostovanja različnih umetniških ansambljev in kulturnih prireditev ter ki temu prispevati tudi finančni delež iz sredstev sklada.

Ne da bi Jeseničani v svoji sredi gostov dobro ne sprejemali, je dejal ing. Karba. Toda gostovanja so izredno draga reč. Pred dvema letoma so z navdušenjem sprejeli »Talca« v uprizoritvi ljubljanske Drame, lani Slovensko filharmonijo ob devdesetletnem jubileju železarne. Finančno pa so zanje primernejši manjši ansambli, na primer Slovenski orkester, kar zadeva pobudo republiškega sklada, pa je stvar taka: Prvo pismo, v katerem so jih seznanili z možnostmi gledaliških gostovanj, je dejal tov. Karba, so predali umetniškemu vodji Čufarjevega gledališča, da bi jim repertoarno svetoval. Kot ve, danes odgovora niso prejeli. Drugo obvestilo, ki jih je seznanjalo z možnostmi posredovanja ostalih prireditev, tako z glasbenega kot likovnega področja, pa svet za kulturo ni obravnaval. (Šele najin razgovor je razkril, da je to obvestilo zaspalo nekeje v predalici občinske uprave.) Skoda, Jeseničani torej v tej obliki ne bodo letos deležni finančne podpore iz republiškega sklada.

Lansko jesen je tekla dokaj široka javna razprava o tem, kako in zakaj naj bi jeseniška glasbena šola razširila svoje delovno področje. Prvi koncert novoustanovljenega simfoničnega orkestra je kot prva lastovka, znanilka novega shovanja v glasbenem življenju Jesenic. Ali je edina?

Ing. Karba je dejal, da mnogi pri njih sodijo, da je kultura na Jesenicah finančno zapostavljena. Petintrideset ali štirideset milijonov starih din je lahko resda premalo, toda tudi dovolj, da se vprašamo, če je ta denar skrbno potrošen. Hoteli so, da bi bil tudi denar, ki ga prejema glasbena šola, kar najbolje uporabljen. Danes, nekaj mesecev po javni razpravi o glasbeni šoli, so tu že prvi rezultati: šola je zaostрила pogoje sprejemanja gojencev, šolanje je postalo bolj resno, zahteva se redno obiskovanje pouka teorije in vaj šolskih ansambljev. Zaradi vsega tega se je število učencev res nekoliko zmanjšalo, tisti gojenci ki redno opravljajo vse svoje učne obveznosti, pa plačujejo namesto 4000 starih din le 2000 din ukovnine. In šol je ostalo tudi nekaj denarja za financiranje glasbenega življenja Jesenic. Ing. Karba je dejal, da je organizirano zdaj pod njenim okriljem. Pod okriljem šole deluje zdaj mladinski pevski zbor, jeseniška godba na pihala, ki ji šola pomaga s svojim pedagoškim kadrom in nudi članom godbe brezplačni glasbeni pouk. Dolej največja pridobitev pa je gotovo simfonični orkester, ki vključuje 45 članov, pedagoge in gojence šole, absolvente šole, ki so se v orkester vključili direktno kot ljubitelji muzicira-

nja oziroma kot člani jeseniške in javniške Svobode. Tudi prej je šola vedno imela svoj orkester, toda, ker so vsako leto pripravljali le en obligatni koncert in se nanj pripravljali vse leto, je bila udeležba na vajah komaj 50 %. Vrsto instrumentalnih solistov pa so si morali posojati iz Ljubljane in njihovo sodelovanje seveda plačati. Ker v novem orkestru zunanji člani dobijo zdaj nekak simbolični honorar (800 din za dvoutno vajo), pedagogi za vaje prav tako en del osebnega dohodka, gojenci šole, člani orkestra, pa so oproščeni ukovnine, je disciplina orkestra zdaj neprimerno boljša. Tako organiziran orkester bo lahko letos naštudiral pet koncertov, omogočil pa bo tudi, da se bodo lahko uveljavili domači vokalni in instrumentalni solisti. Orkester bo pripravil koncert opernih in opernih arij, naštudiral pa bo tudi koncert resne glasbe, na katerem bo član orkestra Lado Peternel zaigral Beethovnov koncert za violino, ki ga pripravlja za diplomsko delo na Akademiji za glasbo. Vsak koncert bodo ponovili tudi za šolsko mladino. Prvi štirje letošnji naj bi bili bolj popularni, saj si je publiko treba šele ponovno pridobiti. Tovariš Karba je dejal, da bodo o vsem, kar je bilo novega zasnovanega na glasbenem področju v okviru šole, lahko zdaj z zadovoljstvom obvestili občinsko skupščino, ki je prva terjala, da šola prerese svoje klasične okvire tradicionalne šolske dejavnosti.

Tovariš Karbo sem nato vprašala, kaj se pravzaprav dogaja v Čufarjevem gledališču; pred časom smo brali vest, da je dobilo prisilno upravo.

Vest je bila neresnična. Ne-dejavnost gledališča ni bila vzrok, temveč povod, da je svet za kulturo predlagal občinski skupščini, da pošlje v gledališče dve komisiji, ki bi pregledali tako finančno poslovanje kot samoupravljanje v tem zavodu. Če namreč gledališče dobi iz občinskih proračunskih sredstev nekaj nad 12 milijonov starih din, smo se dolžni vprašati, kako ta denar troši. Komisija bo torej morala ugotoviti, ali so upravičeni očitki o slabem poslovanju in kdo je zanj eventualno odgovoren. V zavodu je 9 delavcev v rednem delovnem odnosu. Obstajajo očitki, da je delo slabo organizirano, da redni delovni čas ni ekonomično izkoriščen, zagate pa se rešujejo z nadurami. Gledališče je sploh malo delalo v zadnjih mesecih lanskega leta. Izgovor, da niso dobili vsega denarja po restrikcijah proračuna, seveda še ne more biti povod za »štrajk«, kajti kdor stavka, ne prejema plače!

Jeseniško gledališče je letos z uspehom gostovalo v Belgiji. Toda na račun gostovanj domača publika ne sme biti oškodovana. Uspeh pred tujo publiko jih toliko bolj zavezuje pred domačo, ki jim je končno ta uspeh omogočila.

Število igralcev — amaterjev se je skrčilo. Gotovo bi tudi v gledališču morali ljudi, ki prihajajo večer za večerom na vaje, na kak način materialno stimulirati. Od blizu 20 milijonov starih dinarjev, s čimer je lani gledališče razpolagalo, pa so igralci — amaterji dobili le 700.000 neto din, 10 milijonov pa so uporabili za osebne dohodke redno nastavljenih de-

lavcev. To seveda ni skrbno trošenje sredstev, če računamo, da so v času od junija lani igrali le nekajkrat »Hlapce«, imeli javno generalno »Tripca« in eno uprizoritev z več ponovitvami za otroke. Če bi gledališče redno dajalo predstave, gotovo ne bi načeli vrste vprašanj, ki pa se nam tako zastavljajo in terjajo jasne odgovore. Zlasti, ker tudi igralci — amaterji izražajo svojo voljo in pripravljenost, da bi igrali. (V tem času menda v gledališču še študirajo nekaj novega!) Če se pa stanje seveda ne bo uredilo, potem bo treba nekaj vendarle storiti. V skrajnem primeru bi morali res predlagati prisilno upravo in dati kolektivno odpoved vsem zaposlenim ter naknadno ugotoviti, katera delovna mesta so potrebna. (Upajmo, da je med tem časom gledališče že stopilo na pot saniranja delovnih odnosov!)

Kot vemo, februarja letos praznuje DOLIK dvajseto obletnico svojega obstoja. Kako bi označili njegove največje uspehe?

DOLIK praznuje svoj pomembni jubilej gotovo z eno svojih najboljših razstav, je dejal tov. Karba in pristavil, da je to mnenje žirije, v kateri so tudi trije umetniški zgodovinarji in dva akademska slikarja. Včasih so amaterji likovniki sami razsojali o svojih delih, zdaj zagotavlja kvaliteto izbora razstavljenih del sodelovanje strokovnjakov. Pomembno pa je to, da je DOLIK lani od 15 razstav organiziral kar deset razstav akademskih slikarjev, tako n. pr. Spacala, Melite Vovk, Francefa Godca in drugih. Jesenice imajo razstavo vsak mesec v letu, letos pa bodo v okviru sodelovanja med gorenjskimi mesti poskušali organizirati še več razstav. Slikarji — gostje na Jesenicah radi razstavljajo, ker ima vsaka razstava sorazmerno lep obisk, pa tudi kak razstavljeni eksponat včasih prodajo. Likovna vzgoja, ki jo DOLIK opravlja med Jesenicani, je gotovo tisto, kar lahko ob njihovem lepem jubileju še posebej pohvalimo.

SONJA GASPERŠIČ

IZPOSOJEN KOMENTAR — PO ČASOPISU »DRUŠTVENA DELATNOST«

V utesnjeni spalnici, ki je obenem tudi učilnica gojencev dijaškega doma na Vidovdanski cesti v Ljubljani (Foto služba DE)

Dijaški domovi - da ali ne?

Stanje v teh institucijah poraja dilemo: so dijaški domovi potrebni ali ne? Poenostavljen odgovor (seveda nepopoln) bi se glasil takole: kakor vzamemo. Stvar naj bi bila torej takšna, kakor pač njamo kdo gleda. Po oceni prosvetnih delavcev, Zveze mladine in sindikata obstajajo vsi razlogi za to, da imamo dijaške domove. Medtem pa nas hoče praksa prepričati o nečem prav nasprotnem. V zadnjih petnajstih letih se je število dijaških domov v naši državi zmanjšalo prav gotovo za polovico. Naj nam za ilustracijo služi nekaj podatkov iz Hrvaške (tudi podatki iz Slovenije bi bili dokaj podobni. Op. prev.):

V šolskem letu 1951-52 je bilo na področju republike Hrvatske 187 dijaških domov s skoraj 19.000 gojenci, a minulo leto le še 83 dijaških domov z okrog 10.000 gojenci. V istem obdobju pa se je število šol v Hrvaški nekajkrat povečalo. S tem v skladu bi bilo povsem normalno, da bi se povečevale tudi kapacitete dijaških domov, a le-te so se, kot kažejo navedeni podatki, več kot za polovico zmanjšale.

Dva razloga navajajo pri ocenjevanju tega pojava. Prvič (kakorkoli se to čudno sliši), da še vedno ni točno definiran status teh institucij v okviru celotnega

izobraževalnega sistema, in drugič, nereseni problemi financiranja domov. Kar zadeva prvi »nesporazum«, pri katerem gre v bistvu za vprašanje, ali so domovi prebivališča (servisne ustanove) ali izobraževalne institucije, se nam zdi odgovor povsem logičen. To so predvsem kombinirane vzgojno-bivalne ustanove. Seveda nam, če se onredelimo za takšno »definicijo«, to še ne pove vsega. Poleg tega se poraja dilema: do katere meje so te institucije izobraževalno-vzgojne, a kje se pričene njihova funkcija prebivališča, vloga, ki jo imajo te institucije v zvezi

s prehrano in stanovanjem mladine itd. Spor okrog tega vprašanja se v bistvu zredruca na razumevanje (ali še bolje rečeno, na razčlenjevanje) stroškov, začenši pri investicijskih, pa do osebnih dohodkov zaposlenih v dijaških domovih. Toda znano je, da so ustanovitelji domov (občinske skupščine ali združene delovne organizacije) dolžne plačati stroške za osebne dohodke vzgojiteljskega in zdravstvenega osebja, zagotavljanje sredstev za investicije, adaptacije in opremo domov, medtem ko ostale stroške nosijo koristniki domov sami. Ze nekaj časa pa ponekod zelo glasno izražajo težnje, da bi vse stroške, torej kompletne stroške financiranja domov, prevzeli žepi učencev samih oziroma njihovih staršev. Tako je npr. lani v Splitu mesečna oskrbovalnina za učenca znašala celo do 25.000 dinarjev, v Zagrebu 20.000, na Reki 25.000 itd. In če upoštevamo, da so koristniki uslug dijaških domov predvsem otroci delavcev, kmetov in nižjih kategorij uradnikov, potem se nam v še bolj zaostreni obliki zastavlja vprašanje, ali se lahko obdrže tako visoke cene oskrbin? Po vsem sodeč se ne morejo. Poleg tega, da so zaradi vi-

sokih cen že danes nezasedene domaše kapacitete, je tudi opaziti, da starši ta problem rešujejo v zadnjem času pogosto tako, da se enostavno preseljujejo v kraje, kjer njihovi otroci obiskujejo šole. (Zelo zanimivo bi bilo raziskati, koliko takšna migracija ustvarja za mesta, ki imajo razvito šolsko mrežo, nove probleme — zlasti pri zaposlovanju, stanovanjski izgradnji, urejanju komunalnih problemov itd.) Težnja po uvajanju ekonomskih cen v dijaških domovih je seveda povsem v skladu s proklamiranim principom dohodka v delovnih organizacijah društvenih dejavnosti. Toda drugo vprašanje je, ali so visoke cene oskrbovalnin tudi edina pot k temu principu. Ali ni morda to samo linija najmanjšega odpora, ob tem pa postavljamo pod vprašaj eksistenco dijaških domov, ki pa konec koncev imajo povsem odredeno vlogo v celotnem izobraževalno-vzgojnem sistemu. Zato bi v razpravah o financiranju izobraževanja veljalo več pozornosti posvetiti tudi razreševanju aktualnih problemov teh institucij. (Zlasti ko bomo razpravljali o republiškem plafonu. Opomba prevajalca.)

B. O.

ODPRTA VRATA SAMOUPRAVLJANJU

V MARIBORSKI TEKSTILNI TOVARNI PROUČUJETA SKUPINI ŠVICARSKIH STROKOVNJAKOV ORGANIZACIJO POSLOVANJA IN TEHNOLOŠKI IN INVESTICIJSKI RAZVOJ PODJETJA. Z VSEMI TEMI VPRAŠANJI SE MARIBORSKI TEKSTILCI RAZDAJO ŽE LETA. NA LANSKI JUNJSKI SEJI PA JE OSREDNJI DELAVSKI SVET DOKONČNO POTRDLIL PREDLOG DOMAČIH STROKOVNJAKOV, DA ZAUPAJO PRIPRAVE NOVE ORGANIZACIJE POSLOVANJA ŠVICARSKI FIRMI GHERZI.

POL LETA SE JE OBRNILO IN ŠVICARJI SO IZROČILI PRVE REZULTATE SVOJEGA DELA. NA DECEMBRSKI SEJI JE NAMREČ OSREDNJI DELAVSKI SVET ŽE POTRDLIL OSNUTEK NOVE ORGANIZACIJE POSLOVANJA.

KAJ BO PRINESLA NOVA ORGANIZACIJA POSLOVANJA, KAKŠNO BODOČNOST BODO PREDLAGALI MARIBORSKIM TEKSTILCEM V GENERALNEM PLANU — O TEM PRİPOVEDUJEJO ŠVICARJI. O TEM, KAR PA SO V MTT »ODKRILI«, SEM SE POGOVARJALA Z NEKATERIMI PREDSTAVNIKI SAMOUPRAVNIH ORGANOV IN VODILNIMI DELAVCI.

Švicarski strokovnjaki v MTT • Zapičili so se v nerazmejene pristojnosti in odgovornosti • Delavski svet MTT je sprejel osnutek nove organizacije poslovanja • In vendar: če strokovnjakov ni, bodo morali priti • Proučili so prodajo za naslednja tri leta: rentabilno proizvodnjo lahko zagotovi le specializacija • Tudi vsaka ekonomska enota mora videti v razvojnem programu podjetja svojo razvojno pot

Vodja razvojnega oddelka Janko Preac je med Švicarji najbolj domač. Kdo ve, koliko podatkov je že moral preskrbeti zanje; za vse, kar pač potrebujejo, se obračajo nanj. In, ker je tako, je direktor ing. Miro Pintar tudi mene priporočil tovarišu Preacu, da bi mi utrl pot do Švicarjev.

Potrkal sva na vrata, na katerih je pisalo Gherzi. In tovariš Preac me je seznanil s prvo skupino Švicarjev, ki proučujejo organizacijo poslovanja. O delu švicarskih strokovnjakov sta mi že prej veliko povedala tovariša Pintar in Preac. Tako sem laže sledila pogovoru s Švicarji, kajti za razlago tu ni bilo časa.

»V MTT so nas lepo sprejeli. Omogočili so nam najboljše pogoje dela. Z domačimi strokovnjaki tesno sodelujemo, kar je pri takšnem delu veliko vredno. Delo nam je všeč.«

Prve jedrnat besede in prva »izjava za tisk«. Še marsikaj so potem povedali o naši gostoljubnosti, lepota krajev, o dobrem vinu in seveda o našem gospodarstvu.

»Pri vas,« so rekli, »se vse bolj prebujajo smisel za konkurenco, bolj kot smo to lahko opazili v drugih socialističnih deželah. Zato pravimo mi vašemu socializmu konkurenčni socializem. No, osnovna značilnost za vaše gospodarjenje je samoupravljanje, to vemo, s tem pri našem delu računamo. Sicer pa je bistveno za gospodarskega svetovaleca, da se prilagodi vsakokratnim gospodarskim, družbenim in političnim razmeram.«

Podobne naloge, kot jih opravljajo v MTT, so opravili v Egiptu, Zahodni Nemčiji, Angliji, Franciji, na Nizozemskem, v Italiji, Avstriji, Portugalski in Španiji.

»V zadnjem času smo delali v približno desetih podobnih integriranih podjetjih. Povsod prizadevamo integracijo podobne težave: kako poenotiti in zlit več poslovnih sistemov in nato natančno odmeriti pristojnosti in odgovornosti posameznih služb in posameznih delavcev.

Doslej: kolektivna »papirnata vojna«

Švicarji so se pri raziskovanjih najprej zapičili v nerazmejene pristojnosti in odgovornosti. V vse tisto, kar pri nas tako pogosto pripisujemo kolektivni odgovornosti. Nekateri predstavniki samoupravnih organov so mi pripovedovali o zanimivi analizi, ki so jo opravili Švicarji, predno so začeli graditi novo organizacijo dela v MTT.

Med drugim so Švicarji opravili dve raziskavi: proučili so našo »papirnato vojno« in nejasne pristojnosti in dolžnosti vodilnih delavcev. Priznati moramo, da nismo slutili, kakšen nered imamo. Med drugim so ugotovili, da kroži npr. po tovarni, od vratarja dalje, 800 različnih obrazcev. Poprej jih nikdar nismo šteli. Med zbiranjem smo potihoma računali kvečjemu na 600, Švicarji pa na 200 do 250 obrazcev. — Osemsto je vsekakor veliko. Koliko je samo to pisarije...

V drugi preiskavi so posneli sedanje pristojnosti oziroma poslovne odnose med delavci v administraciji. S tem so želeli hkrati ugotoviti, kakšna je osebnostna odgovornost vsakega posebej. Med administrativnimi delavci so z našo pomočjo opravili anketo. Med drugim so v anketi vprašali: kdo je vaš neposredni šef, kakšne so delovne naloge, ki jih opravljate na delovnem mestu in s kom morate pri delu sodelovati. Rezultati ankete so bili ponoven dokaz, da so pristojnosti nejasne, odgovornost pa hkrati kolektivizirana, saj kontaktirajo administrativni delavci tudi s 15 in več sedelavci, jim pošiljajo podatke in si medsebojno dopolnjujejo delovne naloge.

Poslej: natanko določene pristojnosti in dolžnosti

Švicarji so mi potem povedali, kako nameravajo spremeniti organizacijo poslovanja v osnutku, ki so ga že predložili vodstvu MTT.

»Osnovna značilnost nove organizacije poslovanja so natanko razmejene pristojnosti in točno

odmerjena osebna odgovornost. V osnutku smo postavili prvo fazo organizacije. Zaradi velikosti podjetja smo funkcije poslovanja razdelili na tako imenovane štabne in linijske funkcije. Po tej osnovni razdelitvi smo v sodelovanju z vodstvom podjetja sestavili organizacijsko shemo: v osnutku združujejo linijske funkcije 4 sektorje: prodajo, nabavo in finančni sektor. V štabnih funkcijah, ki so v shemi razvrščene takoj pod generalnim direktorjem, pa so: gospodarski sektor, ki zbira in obdeluje vse podatke, ki jih potrebujejo proizvodnja, prodaja ali nabava, in podatke, ki jih posreduje podjetje navzven. Po novem je med štabne funkcije uvrščen tudi pomočnik generalnega direktorja, ki bo vodil kadrovske službe, družbeni standard, socialno delo ter center za izobraževanje. K štabnim funkcijam sodi tudi pravna služba.

Ta osnutek je sprejel delavski svet. Tu so se švicarski strokovnjaki ustavili, dokler ne bodo v MTT pravilno zasedli delonih mest vodij posameznih sektorjev na tej prvi vodilni stopnji.

Pripovedujejo, da se prav tu malce zatika. Vse je lepo teklo, dokler niso pri uresničevanju nove organizacije zadeli na osebne interese. Sicer pa so mi Švicarji takole odvrnili, ko sem jih vprašala, kdaj menijo, da bo na notranje odnose.

»Odvisno je od znanja, od volje in moči ter od pravilne kadrovske zasedbe vodilnih mest.«

»Pa ima MTT dovolj strokovnjakov, ki bi izpeljali novo organizacijo?«

Odgovoru so se zvito ognili: »Sama organizacija terja sposobne strokovnjake. Prizadevamo si, da z novo organizacijo ne bi sprožili prevelikih kadrovskih sprememb. Paziti bo treba notranje odnose.«

Pomeni, če strokovnjakov ni, bodo morali priti. Razpisi za prvih šest vodilnih delavcev so v javnosti in ko bo prva vodilna skupina kompletirana, bodo postavili še drugo vodilno stopnjo — vodje oddelkov. Zavoljo kadrovskih sprememb ne bo treba nikomur na cesto. Tako so

zatrčili v tovarniškem komitetu ZK. Vsakdo bo lahko delal na delovnem mestu, za katero je usposobljen. Niti ne gre za slabše osebne dohodke. Gre pa seveda za položaj...

Iz razmetanega — enotni MTT

Mariborski tekstilni kombinat združuje danes osem predvojnih tekstilnih podjetij. Proizvodnja teče v številnih obratih, z različnimi proizvodnimi zmogljivostmi in z vso drugo problematiko, ki vpliva na ekonomično in kvalitativno proizvodnjo. Zato je osrednji delavski svet že pred leti zahteval poleg sodobne organizacije tudi razvojni program podjetja. To nalogo opravlja druga skupina Švicarjev.

V tej skupini so strokovnjaki za predilnice, tkalnice, oplemenitilnice in risar. Kdaj pa kdaj se jim pridruži še strojnik in kajpak vodja obeh skupin. Ko sem stopila v njihove prostore, so se sklanjali nad veliko risbo. Temu, kar je bilo na njej narisano, bi mogli reči »razmetan in prostran MTT«.

»Izdelati moramo generalni plan podjetja,« so povedali. »Pravzaprav bomo izdelali dva projekta: kratkoročni in dolgoročni plan. S kratkoročnim planom moramo podjetje utrditi. To pomeni koncentrirati proizvodne zmogljivosti — združiti predilnice, tkalnice in oplemenitilnice. Temu sledi specializacija proizvodnih programov, razporeditev strojev, izpopolnjevanje tehnoloških postopkov in izbira izdelkov. Da bi lahko vse to naredili, zlasti pa določili strojne zmogljivosti, smo proučili prodajo za naslednja tri leta. Prizadevamo si, da bi izdelali dinamični proizvodni plan, da bi ga v MTT lahko spreminjali in hitro prilagajali željam potrošnikov. Kot vidite, je delo obsežno. Zato vam ta hip ne moremo natanko povedati, kakšen bo dolgoročni program. Zagotovo pa vemo že danes, da bodo v predilnicah in tkalnicah potrebne, razen nekaterih izjem, precejšnje investicije. Menimo, da bo potrebno proizvodni program specializirati, kar bi hkrati pripomoglo k večji storilnosti in boljši kvaliteti izdelkov. Vendar je mogoče z boljšimi pro-

izvodnimi postopki tudi sedanje strojne naprave boljše izkoristiti, postopke pa poenostaviti.

Švicarji so opozorili tudi na nekatere napake, ki so jih opazili med snemanjem. Vendar niso ničesar novega povedali. Na enake napake, ki jih delamo in zavoljo katerih ne dosegamo povsod najboljših uspehov, pri nas pogosto opozarjamo. Zanje so vedeli tudi v MTT, predno so prišli Švicarji. Prav zato so se odločili za švicarske strokovnjake, ki imajo bogate izkušnje, da bi jim izdelali boljši proizvodni sistem.

»Preseneča me,« je rekel strokovnjak za oplemenitilnice, »da delavci zelo malo vedo o delu, ki ga opravljajo in da imajo tako malo občutka za produktivnost in izkoriščanje strojev in naprav. Na primer: stroj bi lahko napravil v časovni enoti, denimo, 60 metrov, napravi jih pa le 40 metrov. S temi stroji, ki stojijo v dvorah, bi lahko v MTT več napravili. Poleg šibkega znanja pa je vzrok za slabo izkoriščanje strojev tudi v tem, ker v strojih niso vgrajene krmilne naprave, da jih ne bi mogel vsakdo po svoji volji uravnati. Delno pa je vzrok tudi nesposobno nagrajevanje. V pogovoru z delavci sem namreč ugotovil, da mnogi ne vedo, od katerih čimteljev so odvisni njihovi osebni dohodki. In če tega ne vedo, jih nič ne sila k temu, kako bi si osebne dohodke tudi izboljšali.

Z izobraževanjem na delovnem mestu bi najhitreje izboljšali kvaliteto. Pogoj za kvaliteto namreč niso samo prvovrstne surovine, pač pa tehnološki postopki in strokovno delo. Temu, kar pojmuje svetovni trg kot kvaliteto, se izdelki MTT trenutno šele približujejo oziroma dosegajo mejo te kvalitete.

Pri našem delu moramo računati tudi z delovnim časom, ki je in ki bo v veljavi v MTT. Trenutno dela veliko služb samo v dopoldanski izmeni. To ni prav. V mislih imam administrativne in tako imenovane režijske službe. Njihov delovni čas bi morali razdeliti preko vsega dne. S tem bi izboljšali oskrbo v obratih, vzdrževanje, transport in končno tudi nad-

zor. Računati pa moramo tudi na skrajšani delovni čas, na katerega bodo prešli slejkoprej v MTT. Za skrajšani delovni čas se danes poteguje vsa Evropa. Toda povsod pojmujejo 42-urni delovni teden — 42-urni proizvodni teden. Pri vas pa vključujete v 42 ur tudi vsakodnevno polurno malico. Pomeni, da uvajate najkrajši delovni čas...

Ekonomske enote več materialnih pristojnosti

Po tem »generalnem kramljanju« sem se vnovič oglasila pri direktorju. Ing. Miro Pintar je podobno o bodoči organizaciji MTT dopolnil:

»Koncentracija proizvodnih oddelkov pomeni tudi koncentracijo ekonomskih enot, in sicer predvidoma od sedanjih 34 na 8. Tudi to sodi v proizvodni program podjetja, kajti vzporedno z organizacijo in razvojnimi programom je potrebno razvijati in utrjevati materialno osnovo samoupravljanja. Vsaka ekonomska enota mora v razvojnem programu podjetja videti tudi svojo razvojno pot. Materialne temelje bi postavili ekonomskim enotam že letos. Razen sklada za osebne dohodke in sklada skupne porabe, ki ju že imajo in s katerima zelo dobro gospodarijo, bi prenesli na ekonomske enote tudi del investicijskih sredstev in sredstev za amortizacijo.

Menimo, da so naši delavci že doslej pokazali tolikšno gospodarsko zrelost, da je čas, da damo ekonomskim enotam več materialnih pristojnosti. Ze v dosednji praksi imamo zelo pozitivne primere dobrega gospodarjenja v ekonomskih enotah. V nekaterih enotah so celo zmanjševali sklad osebnih dohodkov na račun investicij.

Takšni so torej prvi koraki MTT v novo organizacijo. Zanj je kolektiv namenil znatna sredstva in upravičeno pričakuje, da bodo Švicarji s svojimi bogatimi izkušnjami izdelali tak poslovni sistem, ki bo uvrstil MTT med dobro organizirana tekstilna podjetja v svetu.

IVANKA VRHOVČAK

V korak z modov
v korak s časom-
kdor obiskuje...

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA • MARIBOR

DELOVNI KOLEKTIVI — ŠOLE!

• CENENE ENOLONČNICE

vam nudi

nova samopostrežna restavracija

»TRIGLAV«

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 12

Dostava v obrate po dogovoru!

Informacije lahko dobite tudi na telefon 20-191.

PRODAMO

• lepo opremljeno trosobno weekend hišico z 11 ležišči (kavči)
v BIOGRADU NA MORU po zelo ugodni ceni.

Interesenti dobe vse informacije pri

SINDIKALNI PODRUZNICI

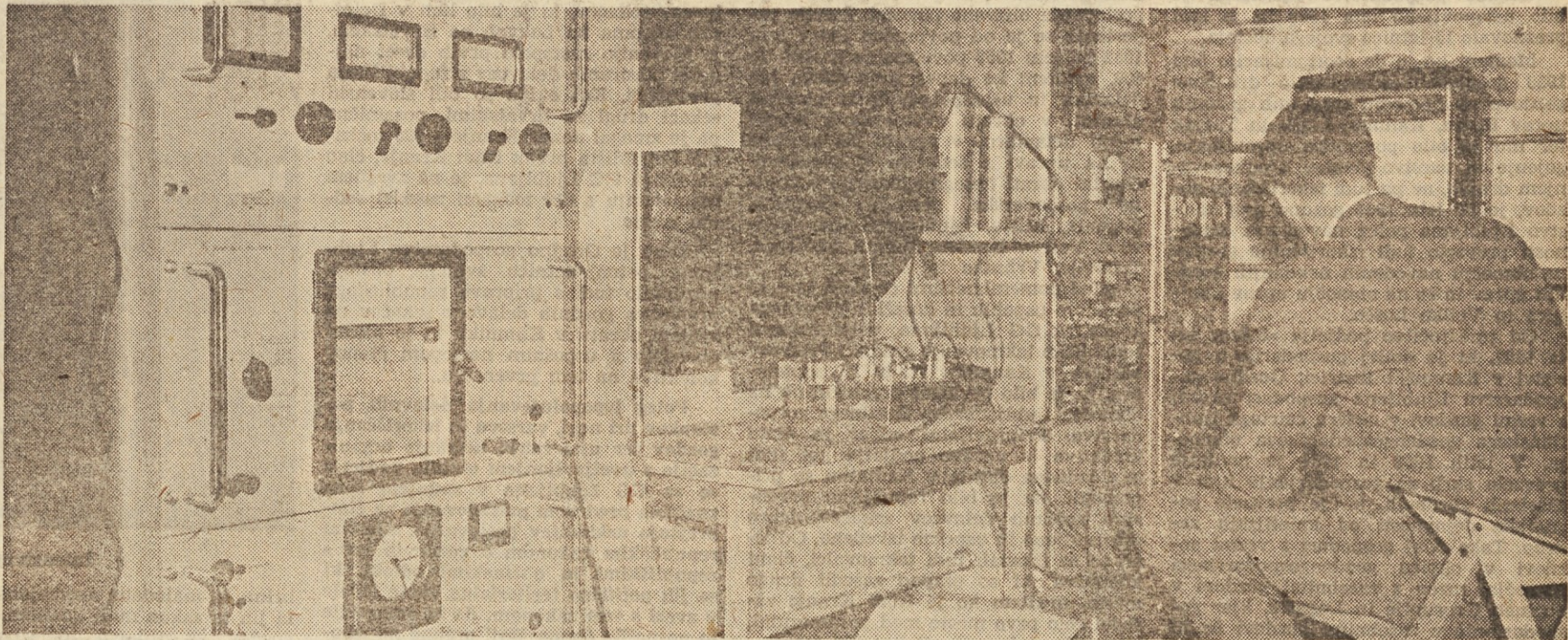
trgovskega podjetja »IZBIRA«

PTUJ — KREMLJEVA 2

LJUBLJANA - SRCE SLOVENIJE

V pričujoči številki našega glasila nadaljujemo z obširnejšo informacijo občanom komune Vič-Rudnik o letošnjih delovnih programih delovnih organizacij, ki poslujejo na območju občine. Informacija je sestavni del uvoda, ki so ga občani že prejeli, neposredno pred zbori volivcev, ki so v tem mesecu z bistveno točko dnevnega reda — razgovor o potrošnji razpoložljivega občinskega proračuna in o delovnih planih posameznih gospodarskih organizacij. V eni prihodnjih številki pa bomo informirali občane o letošnjih proizvodnih programih še nekaterih delovnih skupnosti, ki pomenijo za komuno Vič-Rudnik nepogrešljiv vir narodnega dohodka.

Dobro opremljen sodobni raziskovalni laboratorij je poln zamotanih aparatov. V sredini slike je velik magnet za raziskave v laboratoriju za fiziko trdne snovi

V KORAK S POTREBAMI GOSPODARSTVA

Ce bi hoteli v grobem orisati dejavnost pred petnajstimi leti ustanovljene Nuklearnega inštituta »Jožef Stefan« v Ljubljani, potem bi ugotovili, da ta inštitut sodeluje predvsem pri raziskovanjih, ki so potrebna za bodoči razvoj nuklearnih elektrarn v Jugoslaviji in za izvajanje programa zvezne komisije za nuklearno energijo, prispeva k izdelavi pomembnih raziskovalnih projektov, dalje inštitut pomaga s svojimi znanstvenimi in razvojnimi dosežki pospeševati industrijsko proizvodnjo, sodeluje pa tudi z univerzo pri raziskovalnem delu in ji to delo omogoča na področjih, ki imajo v inštitutu svojo

materialno osnovo. Skupaj z univerzo inštitut »Jožef Stefan« usposablja tudi visoko kvalificirane strokovnjake za svoje in skupne potrebe na tistih področjih, za katera je inštitut v svojem petnajstletnem razvoju uspel zagotoviti in razviti ustrezno kadrovske in materialno osnovo. Podrobnejši opis vloge in smotrov nuklearnega inštituta »Jožef Stefan« bi bil naslednji: gre za raziskovalni zavod, ki opravlja osnovne in uporabne (aplikativne) raziskave na področjih fizike, kemije, reaktorske fizike in tehnike, radiobiologije ter elektronike. Značilno za razvoj inštituta je, da

je bila njegova dejavnost posebno v nekaterih obdobjih večidel posvečena razvijanju tehnike energetskih reaktorjev, kot so to velevali načrti Zvezne komisije za nuklearno energijo. Zadnja leta pa je opaziti, da se vrhunski raziskovalci, ki so si pridobili obsežno znanje in bogate izkušnje pri temeljnih raziskavah, vse bolj lotevajo kvalitetnih in zahtevnih razvojnih nalog, ki so pomembne za nadaljnji razvoj industrijske proizvodnje in tehnologije, poleg industrije pa jih naroča in pospešuje tudi Sklad Borisa Kidriča.

Tak razvoj inštituta je povsem normalen, saj ni nobenega dvoma, da so za vrhunske aplikativne raziskave, torej za raziskave, ki so življenjskega pomena za nadaljnji razvoj industrijske proizvodnje, potrebni najboljši raziskovalci z obsežnim znanjem, ki si ga je bilo mogoče pridobiti le z delom pri osnovnih raziskavah.

Tako prevzema inštitut »Jožef Stefan« v sodelovanju z industrijo in drugimi gospodarskimi panogami vse več raziskovalnih nalog, razvija instrumente in izdeluje prototipe, ki naj bi jih pozneje prevzela industrija, posreduje izkušnje strokovnjakom v industriji, medicini in agronomiji ter v drugih gospodarskih vejah, izdeluje aparature in naprave za kontrolne postopke ter aktivno sodeluje s strokovnjaki raznih gospodarskih vej.

Inštitut »Jožef Stefan« se po komaj petnajstletnem obstoju danes že lahko ponaša z nekaj prav zglednimi znanstvenimi dosežki, kljub temu da njegova oprema — za naše razmere sicer dokaj številna in sodobna — ne vzdrži primerjave z opremo sorodnih znanstvenih zavodov v svetu.

S področja fizike je inštitutu uspelo doseči nekaj zglednih raziskovalnih rezultatov. Rezultat meritve na številnih lahkih elementih, kot so aluminij, magnezij, silicij, kalcij, ogljik in berilij, so bili objavljeni v vodilnih strokovnih revijah. Betatron, ki ga je inštitut nabavil v zamejstvu leta 1954, je skupina sodelavcev, ki opravlja raziskave s tem instrumentom, med meritvami znatno izpopolnila in dosegla boljše stabilizacije in natančnejšo definiranost energije.

Izdelava izboljšane štirikanalnega comptonskega spektrometra je nadalje omogočila nove meritve. O rezultatih totalne absorpcije na ogljiku, kisiku, fluoru in siliciju, so fiziki inštituta »Jožef Stefan« poročali na mednarodnih srečanjih.

Elektrostatični pospeševalnik Van de Graafvega tipa in nevtronski generator so konstruirali in izdelali elektroni na inštitutu. Skupina fizikov raziskuje razpadne sheme dolgoživih izotopov in pojave v področju nizkih energij. Na inštitutu so izdelali tudi vrsto specialnih proporcionalnih števec, ki jih uporabljajo pri raziskavah in meritvah spektrov beta in gama v področju zelo nizkih energij. Pomemben uspeh so dosegli zlasti pri določanju spektra kalija 40.

Skupina raziskovalcev iz odseka za fiziko trdne snovi je v minulih letih dosegla vidne uspehe pri raziskavah feroelektrikov. Teoretične raziskave so dopolnili z uporabnimi raziskavami električnih materialov, predvsem keramike. Z raziskavami s področja kvantne elektronike, predvsem laserjev, se vključujejo tudi v to zanimivo področje.

Področje delovanja kemikov na inštitutu se je z leti razširilo z raziskav radioaktivnih rud in elektrolitske koncentracije težke vode še na raziskave nuklearnih goriv, na analitično, fizikalno in radiacijsko kemijo in v zadnjem času tudi na problem aktivacijske analize.

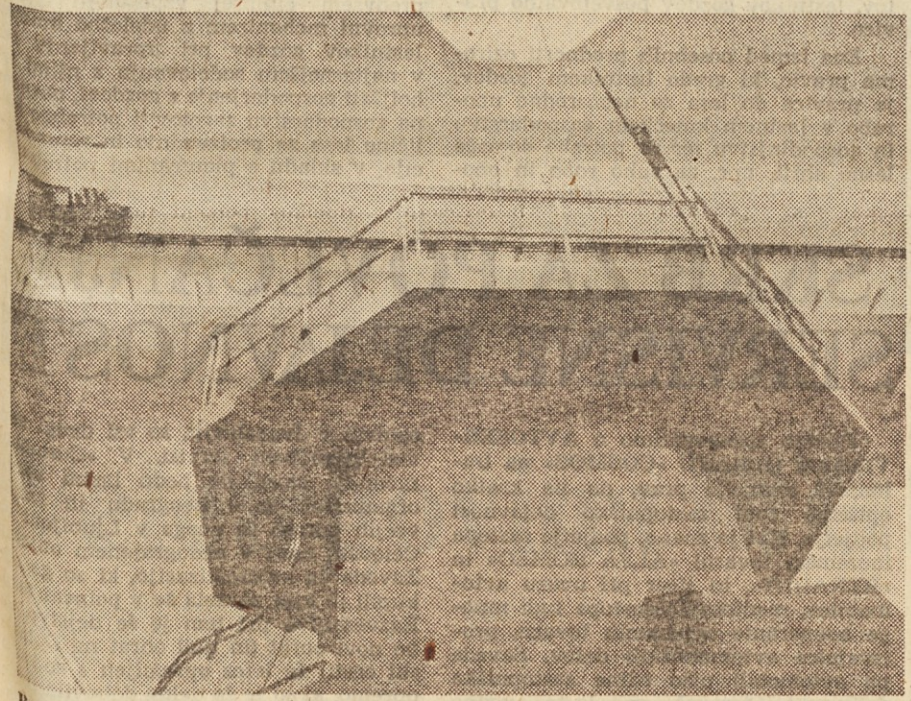
Precej močna je skupina kemikov, ki preiskujejo jedrske surovine in goriva. Rešujejo probleme priprave in sintanja uranovega dioksida. Izdelali so več postopkov za pripravo primernih surovin, ki so namenjene za izdelavo keramičnega goriva. Ta skupina je osvojila tudi kemijsko tehniko dela z elementarnim fluorom. Obvladanje te tehnike jim je omogočilo hitro vključitev in vidne mednarodne uspehe pri pridobivanju spojin fluora z lažnimi plini. Sintetizirali so ksenonovega tetrafluorita in zlasti še ksenonovega heksafluorida, ki so jo izvedli neodvisno od sorodnih laboratorijev po svetu, je skupini prinesla mednarodni sloves.

Leta 1956 je začela z delom na inštitutu tudi skupina radiobiologov, ki je sestavljajo biokemiki, kemiki, zdravniki, veterinarji in farmaceuti. Ta skupina raziskuje vpliv sevanja na razgradnjo beljakovin, predvsem v organih ki sodelujejo pri obrambnih funkcijah organizma ter v prebavnem traktu. S članki v strokovnih revijah in aktivno udeležbo na mednarodnih srečanjih skupina radiobiologov dokazuje svojo dejavnost in delovne dosežke.

Nuklearni elektroni so izdelali vrsto standardnih elektronskih instrumentov, dve skupini proučujeta in razvijata digitalno tehniko in hitro impulzno elektroniko, tretja se ukvarja z analognim elektronsko tehniko. Številni instrumenti, ki so jih izdelali elektroni inštituta »Jožef Stefan«, so prototipi za industrijsko, serijsko proizvodnjo, kar seveda zahteva tesno povezavo med elektroni in inštitutoma in industrijskimi podjetji. Ta odsek je obenem izdelal tudi več naprav za kontrolo industrijskih proizvodov in postopkov. Instrumenti, ki so jih izdelali za potrebe zdravstvene službe, že uspešno delujejo v bolnišnicah v Skopju in v Mariboru.

Nastanku oddelka za reaktorsko fiziko in tehniko, ki se prav tako odlikuje z vidnimi uspehi, so botrovala jugoslovanske potrebe po raziskavah s področja reaktorske fizike in tehnike. Skrajšnja dograditev reaktorja Triga bo v marsičem pospešila in olajšala delo reaktorske skupine. Omogočal bo raziskave v reaktorski in nevtronski fiziki, v fiziki trdnega telesa, v biologiji in v kemiji. Obenem bo dragocen pripomoček za vzgojo kadrov za reaktorsko tehnologijo, torej za vzgojo strokovnjakov, ki bodo lahko pripravili tudi pot za graditev bodočih nuklearnih elektrarn v državi.

Inštitut »Jožef Stefan« s svojim raziskovalnim kadrom in svojo za naše razmere sodobno opremo sodeluje in je pripravljen še v večji meri sodelovati z industrijskimi in drugimi organizacijami, ki se želijo še uspešneje uveljaviti na zunanjih trgih in so spoznale, da so raziskave eno učinkovitih sredstev za doseg tega smotra.

Pogled na zgornjo ploščad prvega slovenskega reaktorja v Podgorici. Reaktor bo služil za raziskave in bo še to pomlad pričel obratovati

Usmeritev na prodajo inženirskih uslug

INŠTITUT ZA ELEKTRONIKO IN AVTOMATIKO je bil formalno ustanovljen leta 1950. Iz zaslikih prostorov v barakah se je inštitut leta 1957 preselil v novo poslopje in tako zaključil prvo fazo svojega razvoja. Že leta 1954 je postal inštitut zavod s samostojnim financiranjem — ter se je po dveh letih subvencioniranja finančno povsem osamosvojil.

Kot smo že omenili, je s preselitvijo v nove prostore prešel inštitut v drugo fazo svojega razvoja ter začel sprejemati raziskovalne razvojne naloge tako v elektroniški kot vakuumski tehniki. V tem času se je tudi zelo povečal strokovni kader ter so zrastle na inštitutu močne raziskovalne skupine na področju specialnih elektronk, vakuumске tehnike, visokofrekvenčnega segrevanja in mikrovalovne tehnike.

Zdaj zaposluje inštitut kakih 140 ljudi, od katerih je približno 30 ljudi s fakultetno izobrazbo. V sedanjih, novih pogojih, predvsem sprito gospodarske reforme, je inštitutsko delo prešlo v tretjo fazo svojega razvoja, ki je verjetno v kratki zgodovini inštituta zelo pomembna. Kajti ugotovitev, da dela inštitut na področju, ki nima ustreznega industrijskega zaledja kot, na primer, za vakuumsko tehniko, se je inštitut usmeril v dve smeri. Prva smer je prenašanje ugotovitev in rezultatov inštituta v industrijo, druga smer pa je iskanje znanstvenih dosežkov in uveljavitev znanstvenih dosežkov na tem področju. Zato trenutno iščejo tako doma kot v svetu svojega industrijskega partnerja, kateremu bi lahko nudili znanstvene raziskovalne storitve. Tako inštitut že sodeluje s podjetjem »Žičnica«

na področju črpalk in stremi k temu, da bi »Žičnica« prevzela njihov celoten program črpalk. Z izumom novega relesa za avtomatsko elektronsko telefonijo, ki so ga patentirali doma in v tujini, so dosegli že lep uspeh s tem, da so patent prodali neki švicarski tvrdki.

SedANJI razvoj našega gospodarstva je usmeril inštitut na prodajo inženirskih uslug. Naša industrija namreč ne potrebuje samo novih strojev ali pa novih izumov, temveč predvsem nujno potrebno spremljajočo tehnologijo. Zato si na inštitutu prizadevajo, da poleg stroja prodajo industriji — kompletno delovno mesto s strojem in tehnološkim postopkom vred. V tem smislu so z domačo industrijo dosegli že nekaj lepih uspehov, hkrati pa so izdelali tudi nekatere naprave za medicino itd.

Inštitut ima več odsekov kot odsek za vakuumске naprave, vakuumске elemente, elektroniko (tu izdelujejo razne merne aparate in nudijo usluge ad hoc raznim tovarnam), odsek visoko frekvenčne termike (termična obdelava kovin in plastičnih mas), odsek specialne elektronike in odsek za mehaniko.

Kot vidimo iz dosedanjega dela inštituta, si le-ta prizadeva plasirati vsa svoja znanstveno-raziskovalna področja tudi v proizvodnjo, pa naj gre za domačo industrijo ali pa za tujino. Uspeh v tujini in iskanje partnerjev na tujem področju kot tudi tesna povezava z domačo industrijo, vse to priča, da je inštitut za elektroniko in avtomatiko kot znanstveno-raziskovalni inštitut našel svoje mesto na našem gospodarskem, industrijskem in znanstveno-raziskovalnem področju. Dosedanji znanstveni uspehi in plasiranje njihovih izsledkov že sedaj dovolj pričajo o tem.

Energetska bilanca SR Slovenije za leto 1964

Zadnje čase veliko govorimo o pomanjkanju energije v Sloveniji, znani so nam drastični ukrepi pri redukcijah električnega toka, ki so prizadeli predvsem velike potrošnike električne energije, na koncu pa smo samo ugotavljali, da nam prav pomanjkanje energije povzroča velikansko materialno in gospodarsko škodo. Kljub vsem tem ugotovitvam pa do danes še nismo imeli pregledne študije, ki bi nam jasno in znanstveno natančno prikazala dejansko stanje naše energetske bilance ter nas hkrati s tem opozorila tudi na pereče naloge, ki so pred nami, saj je končno energija kri in osnovno gibalno sileherne industrije, napredka in ne nevsezadnje tudi standarda.

V tem smislu je vsekakor izrednega pomena publikacija Inštituta za elektriško gospodarstvo in elektroindustrijo v Ljubljani, ki jo je pred kratkim izdal pod naslovom »Energetska bilanca SR Slovenije za leto 1964«. Elaborat obsega 41 strani, 22 tabel in diagram pretoka energije. Elaborat sta izdelala sodelavca Elektroinštituta v Ljubljani Ivan Rojnik, dipl. ing. in Anita Sebaherjeva, dipl. ing. s sodelovanjem Vekoslava Korošca, dipl. ing. in direktorja Elektroinštituta, Dušana Krapeša, dipl. ing., Jurija Mrzela, dipl. ing., Franja Lavriha, Rajka Zora in Eme Mihelič.

V uvodu elaborata pravijo avtorji, da je pregledno energetska bilanca možno izdelati le pod pogojem, če izrazimo predhodno količine vseh proizvedenih in porabljenih energetskih sredstev z istimi enotami, v tem primeru so izbrali toplotno enoto »kcal«.

Doslej energetska bilanca za SR Slovenijo v takšni obliki še ni bila izdelana. Poboju za izdelavo takšne bilance je dala vsakdanja potreba, ker nenehno čutimo primanjkljaje energije oziroma težave pri dobavi posameznih nosilcev ali oblik energije, pa naj bo to lignit, premog, električna energija, plin, tekoča goriva ali drva.

Pri izdelavi energetske bilance so avtorji upoštevali proizvodnjo in porabo vseh pomembnih primarnih energetskih virov, ki se pojavljajo na področju SR Slovenije. To so: črni premog, rjavi premog in lignit, hidroenergija, zemeljski plin, surovo mineralno olje (nafta) in drva. Upoštevali so še proizvodnjo in porabo sekundarnih oblik energije, to so: električna energija iz termoelektrarn, derivati surovega mineralnega olja, proizvedeni plini, koks in lesno ogelje. Upoštevali pa so tudi terciarne oblike energije, npr. priplavžih.

Tako so avtorji lahko ugotovili, da je SR Slovenija sorazmerno siromašna glede kvaliteten virov toplotne energije, kot so črni premog, surovo mineral-

no olje in zemeljski plin. Uspešnejša proizvodnja rjavega premoga in lignita pa je večinoma vezana na večje investicije. Možnosti za večjo proizvodnjo energije pa imamo še v neizkoriščenih pretočni hidroenergiji.

Tako bodo energetske bilance, izdelane na temelju stvarnih statističnih podatkov za vrsto let, pokazale tudi stvarni razvoj proizvodnje in porabe energetskih sredstev, pokazale pa bodo tudi, katera energetska sredstva napredujejo oziroma nazadujejo glede proizvodnje in porabe. Dale bodo še koristne napotke za usmerjanje proizvodnje in porabe posameznih nosilcev in oblik energije na podlagi grafičnih prikazov in številčnih tabelarnih pregledov.

V tem smislu predstavlja vsekakor prvi tovrstni pregled energetske bilance pri nas tudi prvi korak k znanstvenemu in ekonomskemu pregledu naših virov energije, kar v tujini ni nobena novost, saj si brez takšnih vsakoletnih obračunov energetskih virov sploh ne moremo predstavljati našega nadaljnjega razvoja energetske baze. Le tako bomo lahko umno in ekonomsko usmerjali svoje nove energetske vire, odstranjevali pomanjkanje na tem področju in s tem dvigali gospodarstvo v njegovi rasti. Prva tovrstna publikacija Inštituta za elektriško gospodarstvo in elektroindustrijo v Ljubljani je v tem smislu dober, pomemben in tehten začetek.

USKLADITI POSLOVANJE Z NOVIM ZAKONOM O GOZDOVIH

Gozdno gospodarstvo Ljubljana je bilo ustanovljeno leta 1950 in je lani praznovalo 15-letnico svojega obstoja.

Medtem ko je do reorganizacije leta 1953 gospodarstvo zajemalo družbene gozdove na območju takratnih gozdnih uprav Bistra, Kamnik, Litija in Turjak ter mu je bilo poverjeno upravljanje, gojenje in varstvo gozdov z odkazovanjem drevja, ne pa tudi izkoriščanje gozdov, je po letu 1953 gozdno gospodarstvo Ljubljana poleg navedenih dejavnosti prevzelo tudi izkoriščanje gozdov na območju navedenih nekdanjih gozdnih uprav in še na območju uprav Škofljica in Velike Lašče.

Od priključitve podjetja »Silva« leta 1962, ki je dotlej gospodarilo z gozdovi v Kamniški Bistrici, Gozdno gospodarstvo Ljubljana gospodari skoraj z vsemi gozdovi v okviru četrtega ljubljanskega gozdnogospodarskega območja. V letih 1963 in 1964 je podjetje prevzelo skrb za gospodarjenje tudi v zasebnih gozdovih, ko je prevzelo gozdarske dejavnosti od kmetijskih zadrug. Tako zdaj gospodari z vsemi gozdovi v okviru gozdnogospodarskega območja, razen z zasebnimi gozdovi v občinah Grosuplje in Logatec, kjer gospodarjenje z zasebnimi gozdovi še ni enotno urejeno.

Gozdno gospodarstvo območja Ljubljana zajema zdaj površino okrog 310.000 hektarov, od tega okrog 130.000 ha gozdnih površin.

Potem ko je podjetje poleg varstvenih in gojitvenih del ter odkazovanja drevja po letu 1953 prevzelo tudi izko-

riščanje gozdov, se je obseg njegovega poslovanja bistveno povečal. Stevilo zaposlenih se je od povprečno 150 v letu 1952 po letu 1953 povečalo že na 350 do 400, medtem ko danes šteje okrog 750 delavcev in uslužbencev v 11 gozdnih obratih, v obratu avtoparka z mehanično delavnico, v obratu za gradnje in na upravi s sedežem v Ljubljani. Gozdni obrati obsegajo naslednje gozdno gospodarske predele: Domžale, Kamnik, Litija, Ljubljana-Polje, Medvode, Polhov Gradec, Ravniki, Škofljica, Trbovlje, Vrhnika in Zagorje.

Med pomembnejšimi dogodki lani, ki pričajo o uspehih in dosežkih delovnega kolektiva GG Ljubljana, velja omeniti republiško tekmovanje gozdnih delavcev sekačev v Kamniku 11. in 12. septembra, ki je bilo prvokrat organizirano na območju ljubljanskega Gozdnega gospodarstva. Pripravljalni odbor in člani kolektiva iz uprave podjetja kot tudi iz Gozdnega obrata v Kamniku so pripomogli, da je bilo republiško prvenstvo gozdnih delavcev sekačev dobro pripravljeno in uspešno izvedeno. Odlično so se izkazali tudi tekmovalci, člani kolektiva, ki so ekipno zasedli drugo mesto, medtem ko je Rudi Kranjc zasedel celo prvo mesto med posamezniki, s tem da si je priboril kar 693 točk.

Konkurenca je bila zelo ostra, saj je skupno tekmovalo 59 tekmovalcev iz dvanajstih gozdnih gospodarstev. Ob tej priložnosti je bilo podeljenih 10 praktičnih nagrad najboljšim tekmovalcem in tri denarne nagrade ekipam sekačev, ki so se najbolje uvrstile.

Na zveznem tekmovanju gozdnih delavcev sekačev, ki je bilo lani v Delnicah oziroma na Lokvah na Hrvaškem, je Slovenijo zastopalo prvih deset najbolje plasiranih delavcev z republiškega prvenstva. Kot ekipa so bili slovenski sekači drugi za hrvaškimi, posamično pa je zmagal Janez Kranjc s 686 točkami. Republiški prvak Rudi Kranjc, član kolektiva GG Ljubljana, je na zveznem tekmovanju s 616 točkami zasedel sedmo mesto.

Tako je Gozdno gospodarstvo Ljubljana petnajstletnico svojega obstoja proslavilo tudi s pripravo republiškega prvenstva gozdnih delavcev sekačev na svojem obratu v Kamniku in jo hkrati obeležilo z uspešnim nastopom članov kolektiva na tem prvenstvu.

Poleg izpopolnjevanja delovnih pogojev pri negi, varstvu in izkoriščanju gozdov ter utrjevanja notranje organizacije z uveljavljanjem statuta podjetja so za GG Ljubljana v zadnjem času značilna predvsem prizadevanja za čimprejšnjo uskladiitev poslovanja z novim republiškim zakonom o gozdovih ter s republiški in občinskimi odloki, ki so jih politično teritorialne enote izdale v zvezi s tem zakonom, da bi omogočile in pospešile čimprejšnji prehod na smotrnejše in intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi.

Kot najpomembnejšo pridobitev, ki bo bistveno vplivala na ustreznejše gospodarjenje in izkoriščanje gozdov, velja poudariti osnovno načelo novega zakona, da je gozd splošna ljudska do-

Intenzivni topolov nasad — GG Ljubljana

brina, in malodane neomejene možnosti, ki jih ta zakon nudi kmetom, lastnikom gozdov, za njihovo udeležbo v samoupravnih telesih delovnih skupnosti.

Medtem ko poslej z vsemi gozdovi, poleg družbenih, torej tudi z gozdovi, ki so zasebna last, upravljajo Gozdna gospodarstva, imajo zasebni lastniki gozdov po zakonu o gozdovih in v skladu s pravilnikom o pravicah in dolžnostih, ki ga sprejme delavski svet posameznega Gozdnega gospodarstva, predvsem pravico do sodelovanja v upravljanju podjetja in njegovih enot v zadevah, ki se tičejo gospodarjenja z njihovimi gozdovi. Kmetom, lastnikom gozdov, novi zakon omogoča trojno sodelovanje v samoupravljanju, in sicer prek voljenih predstavnikov v svetu kmetov, kot tudi prek zborov kmetov v okviru posameznih krajevnih skupnosti, dalje v delavskem svetu podjetja, obkrajat z glasovalno pravico, in tretjič, v svetu delovne enote oz. gozdnega obrata, kjer pa imajo predstavniki kmetov, lastnikov gozdov posvetovalno pravico.

Ena izmed posebnih prednosti oziroma pravic, ki gredo lastnikom gozdov, je pravica do lesa za neposredno uporabo v lastnem kmečkem gospodarstvu in gospodinjstvu ter za potrebe domače lesne obrti, npr. za suho robo in obo-

darstvo, seveda v skladu z donosnimi možnostmi gozda, ki je zasebna last.

Gospodarski načrt, ki je osnova gospodarjenja z gozdovi na nekem območju in ga sprejema delavski svet posameznega Gozdnega gospodarstva, mora biti razgleden na vpogled gozdnim lastnikom. Ti imajo tudi pravico podati svoje mnenje o višini predvidenega etata, obsega gozdnogojitvenih del in izgradnje gozdnih cest ter drugih komunikacij. Potrjeni gospodarski načrt je nato obvezen tako za gospodarsko organizacijo kot tudi za lastnike gozda, ki se vsako leto do meseca marca seznajajo s predvideno količino sečnje za naslednje leto, se izjasnijo o proizvodnem sodelovanju in prijavijo potrebe za neposredno uporabo lesa.

To so v kratkem bistvene pozitivne spremembe, ki jih bo tudi v gospodarjenju z gozdovi na območju, ki ga zajema Gozdno gospodarstvo Ljubljana, povzročil novi republiški zakon o gozdovih. Gospodarstvo si bo prizadevalo predvsem čimprej vzpostaviti samoupravni mehanizem z udeležbo kmetov, lastnikov gozdov pri upravljanju ter v najtesnejšem sodelovanju z njimi izboljšati gospodarjenje z gozdovi, obenem pa gospodarstvu zagotoviti potrebne količine lesa za proizvodnjo in reprodukcijo, v skladu s planiranimi potrebami.

SKRB ZA POVEČANJE SERVISNE DEJAVNOSTI

Preden spregovorimo o AVTOSERVISNEM OBRATU »COSMOS« na Dolenjski cesti, je prav, da na kratko opišemo tudi zastopniško dejavnost podjetja. Kot je znano, podjetje zastopa inozemski tovarni »ALFA ROMEO« in »RENAULT«, in sicer pri uvozu avtomobilov, medtem ko zastopa tudi mnoge kooperante omenjenih tovarni, proizvajalce avtomobilskih delov. Seveda pa avtomobili niso edina zastopniška dejavnost, temveč se le-ta vedno usmerja tudi na gospodinjstve in kmetijske stroje, težje in lažje traktorje. Skratka, zastopniška dejavnost je obsežna, seveda pa je precejšnja tudi odgovornost, ki jo prevzema kolektiv s širjenjem poslovanja, kajti misliti je treba še na vrsto vzporednih dejavnosti, zlasti organizacijo servisne službe, tako za vse vrste uvoženih avtomobilov kot gospodinskih in kmetijskih strojev.

AVTOSERVISNI obrat na Dolenjski cesti je pravzaprav edini lastni servis podjetja »Cosmos«. Čeprav ima močno razširjeno servisno mrežo v vseh večjih

centrih v Jugoslaviji, so vsi drugi servisni pogodbeni servisi. V »Cosmosu« računajo sicer, da bodo lastni servisi organizirali še v Beogradu in zaradi večjih potreb še enega v Ljubljani ob Celovski cesti v nedograjenem objektu Zavoda za avtomatizacijo, ki so ga odkupili in kjer so dela že v polnem teku. Razveseljivo pri tem je še dejstvo, da bo novi obrat (in tudi obrat na Dolenjski cesti) že letos opremljen s sodobno opremo, ki jo je že delno dobavila francoska tovarna avtomobilov »Renault«. Z dograditvijo novega obrata bo omogočena združitev konsignacijskih skladišč iz sedanjih prostorov na Celovski in Dolenjski cesti, istočasno pa bo rešen problem premajhnih zmogljivosti servisne dejavnosti, saj bodo novi prostori dali 7200 m² delovne površine. Pri tem še napišemo, da niso pozabili tudi na modernizacijo pogodbenih servisov, kajti v načrtu imajo (in tudi že izvajajo) postopno modernizacijo omenjenih obratov skladno s strokovnim usposabljanjem zaposlenih delavcev.

Kaj pa avtoservisni obrat »Cosmos« na Dolenjski cesti? Nedvomno so zmogljivosti obrata premajhne in bodo vsaj do začetka poslovanja novega servisa ob Celovski cesti. Morda zmogljivosti niti ne bi bile toliko pereče, če servisi ne bi obiskovali tudi lastniki avtomobilov iz oddaljenejših krajev Slovenije ali celo iz sosednje republike Hrvaške. Nedvomno je k velikemu povpraševanju po servisnih storitvah prispevala kakovost storitev, ki je pogojena tudi s strokovnostjo kadra in seveda deloma z boljšo opremljenostjo obrata, ki bo še letos dopolnjen s povsem novo in sodobno opremo tovarne »Renault« iz Francije.

Poleg avtomobilske servisne dejavnosti vse bolj uveljavljajo servisno službo za gospodinjstve in kmetijske stroje, medtem ko opravljajo tudi vse kleparske, ličarske, avtoelektričarske in druga popravila, ki so seveda vezana na popravilo avtomobilov. Imajo pa še oddelek za popravljanje in kontrolo dizelskih črpalk — za težka vozila.

Skratka, kolektiv podjetja »Cosmos« se zaveda pomembnosti dobro organizirane servisne službe, ki je v sodobnem trgovinskem poslovanju in tudi v nanjetrgovinskem zastopniškem poslovanju čedalje pomembnejša, zato prav s krepitevjo servisne službe skušajo ustopane proizvode še bolj približati kupcem, istočasno pa ustvariti tako tesno vez med proizvajalcem, trgovcem in potrošnikom.

Delavca GG Ljubljana z vso resnostjo opravljata svoje delo

Kljub močni konkurenci — uspeh

Kozmetična industrija je v Jugoslaviji močno razvita, saj je proizvodnja kozmetičnih in parfumerijskih izdelkov glavni ali pa postranski proizvod okrog 20 tovarni, kar jasno pove, da je konkurenca ostra in odvisna prvenstveno od kakovosti izdelkov. Nedvomno je tovarna »VEDROG« VELEDROGERIJA v tej borbi uspešna, saj si je predvsem zadnja leta zagotovila širok krog odjemalcev tako med trgovsko mrežo kot med potrošniki.

Tovarna »VEDROG« na Lavrici je bila sicer ustanovljena že leta 1955, vendar je proizvodnja tako rekoč popolneje stekla šele po rekonstrukciji tovarne, vse do takrat so namreč bili v starih in za dobro proizvodnjo nemožnih prostorih, ko so ustvarili pogoje za uvajanje industrijske proizvodnje v večjih serijah in pestrejšem asortimentu. Seveda je k industrijskemu načinu proizvodnje prispevala postavitev novih strojev, saj so bili mnogi že zastareli, medtem ko so precej del opravljal še na več ali manj obrtniški način. Danes so proizvodnjo modernizirali in se specializirali na izdelovanje kozmetičnih izdelkov, ki so delani po licenci svetovno znanih firm TOKALON in GIBBS. Z imenovanima tovarnoma je podjetje povezano z najtesnejšim tehničnim sodelovanjem.

Kozmetične preparate posredujejo tudi v lastnem kozmetičnem salonu SALON-TOKALON, katerega osnovno vodilo pa ni bil namen posredovanja lastnih proizvodov, temveč so prvenstveno želeli nuditi potrošniku tudi strokovno uporabo in nego, s pomočjo zdravnikov-dermatologov. V kozmetičnem salonu, kjer zaposlujejo 5 kozmetikov, je vedno na voljo tudi zdravnik-dermatolog, ki vsakega pacienta pregleda in mu svetuje način nege. Vsekakor je kozmetični salon velika pridobitev, saj je namreč edini tovrstni salon, katerega ustanovitelj je tovarna. S kozmetiko se namreč ukvarja le nekaj zasebnikov, ki pa seveda ne morejo nuditi tudi zdravniške pomoči in nasvetov.

Skratka, kolektiv je tako po obsegu kot kakovosti proizvodnje v zadnjih

letih močno napredoval, zlasti pa si je utrdil položaj na domačem trgu. Na področju izvoza namreč še niso uspeli. Za letošnje leto pričakujejo, da bodo uspeli v izvozu na Poljsko, o čemer se prav te dni pogovarjajo, medtem ko izvoza v države s konvertibilno valuto ni mogoče realizirati, predvsem zaradi močne konkurence proizvajalcev iz drugih dežel, ki sicer nimajo večje prednosti v kakovosti proizvoda kot v kakovosti in ličnosti embalaže. Čeprav so vezani na uvoz osnovnih surovin pretežno iz zahodnih dežel, deviz ne ustvarjajo, kar jim prav tako povzroča težave, kajti devizna sredstva čisto niso

zagotovljena pravočasno. Seveda pa je brez pravočasne dobave surovin nemogoče nadaljevati z nemoteno proizvodnjo. Posledica negotovosti pri dodeljevanju deviz čisto povzroča večanje zalog in s tem obremenjevanje obratnih kreditov. Nič ni torej čudnega, če si kolektiv želi, da bi bila devizna sredstva pravočasno zagotovljena (določena višina), kar bi omogočilo podjetju enakomernejšo in sigurnejšo proizvodnjo.

Naj na koncu še pripišemo podatek, iz katerega se jasno vidi prizadevnost kolektiva, ki je na primer leta 1964 ustvaril 640 milijonov, lani pa več kot 900 milijonov starih dinarjev bruto dohodka.

Zadnji tip avtomobila priznane tovarne avtomobilov Renault — R 16, ki jih uvaža podjetje »Cosmos«

DESETKRAT VEČ V DESETIH LETIH

Srečanje z delovno skupnostjo **INDUSTRIJE VIJAKOV LJUBLJANA** je pravzaprav svojevrstno spoznanje. Gre namreč za radovedno presojanje, kaj je to — vijak? Čemu je potreben? Kdaj se je začel uveljavljati? Kakšna je njegova bodočnost?

O vijaku kot o predmetu z natanko določeno funkcijo smo še pred vojno malo govorili. Uporabljali smo ga v mizarstvu, na železnici, morda še v nekaterih dejavnostih, vendar v neznatni meri. Zavoljo te neznatne mere smo se zadovoljevali z majhno količino vijakov v obrtniški proizvodnji. Po vojni pa je postal vijak neverjetno pomemben in je vseeno, ali imamo v mislih najmanjšega v premeru enega milimetra, ali vijak v premeru do štirideset in več milimetrov. Z nastajanjem industrijskih panog — najsi bo elektroindustrije, radio in TV industrije, kovinske industrije z obsegom proizvodnje vse od pralnih strojev do električnih štedilnikov, gradbeništva in še in še — je našel vijak v raznih izvedbah in oblikah svoj življenjski prostor. Danes si malone vsega okoli nas ne moremo zamisljati brez prisotnosti, in to pomembne prisotnosti — vijaka! Poglejmo: svetilka na steni, vtične električne doze, števec, sodobna oprema kuhinjskega prostora, vrata in ne naposled ura na roki, vse vsebuje kot vez sestavnih elementov — vijak. Njegova univerzalnost je očita, čitnejša postaja iz dneva v dan in nič pretiranega ni v domnevi, da nas potrebnost vijaka dandanes na-

V proizvodni hali »Tovarne vijakov« Ljubljana

ravnost preseneča. Preseneča ob dejstvu, da o funkciji vijaka nismo nikoli kdo ve koliko premišljevali.

So pa, ki so o tej funkciji premišljevali. **TOVARNA VIJAKOV LJUBLJANA** je bila pred vojno obrtniška delavnica. Po vojni pa se je začela, skladno z razvojem naše industrije, razvijati za obsežnejšo in boljšo proizvodnjo. Toda šele leta 1956 je prišla do izraza njena zavzetost: takrat je resneje odločala o tehnologiji, ki naj bi jo usvojila, o vrsti vijakov, ki naj bi jih proizvajala.

Tehnologija: poznamo industrijski, serijski način hladnega preoblikovanja žice v vijake; za proizvodnjo težjih vijakov je potrebna toplotna obdelava; proizvodnja raznih specialnih vijakov terja obdelavo na strožjih... V asortimanu vijakov pa smo skoraj nemočni, da naštejemo vse, ki so potrebni vsakdanjosti.

Tovarna vijakov Ljubljana je odločila: njen proizvodni program vsebuje predvsem proizvodnjo vijakov od dveh do šestih milimetrov v premeru, predvsem za potrebe elektro in radio industrije. Za proizvodnjo tovrstnih vijakov se je odločila delovna skupnost podjetja na osnovi analiz potreb tržišča, potrošnje.

Tako je torej podjetje z izdelavo tega blaga zastavilo: leta 1956 — pred desetimi leti! — je proizvedlo nekaj nad 35 milijonov vijakov, lani že blizu 600

milijonov! Pri tem označuje stopnjo rasti produktivnosti podatek, da je podjetje pred desetimi leti izdelalo v eni uri 483 kosov, lani pa že 1230 vijakov, število zaposlenih pa je poraslo od 65 na približno 200.

Visok porast proizvodnje in storilnosti je seveda pogojen v vsakoletnih prizadevanjih podjetja pri izpopolnjevanju notranje organizacije dela, pri urejanju transporta, pri uvajanju nove tehnologije z novimi mehanizmi. Poslednji odstavek v teh prizadevanjih pa je bila lani usposobljena za proizvodnjo nova tovarna, katere rezultat je bil — če vzamemo kot ilustrativen primer — mesec september, ko je podjetje proizvedlo za 41 odstotkov več v primerjavi s predlanskim.

Proizvodnja je sicer eno, druga plat gospodarnosti pa je tehnologija, ki naj sega po superlativih. Ta ali oni interesent naroči določeno količino vijakov za določene potrebe. Tovarna lahko miže izpolni naročilo, lahko pa k izpolnitvi naročila pristopi z odprtimi očmi. Posledica takšnega izpolnjevanja naročil pa je lahko — spet primer — ob enaki funkcionalnosti naročenega izdelka za 3,6-krat manj potrošenega materiala in za 15-krat večjem delovnem učinku. V proizvodnji vijakov je namreč treba upoštevati potrošnjo mate-

riala. Ta je navadno dragocen, saj medenine, aluminija, bakra ni vselej na pretek. Zdaj, kadar imamo opravka z načinom proizvodnje, ko stroji vijake preprosto odtiskujejo, je potrošnja surovine dodobra izkoriščena; kadar pa vijake strojni mehanizmi »izrezujejo«, je seveda stopnja neizkoriščenega materiala dokaj visoka, saj dosega pri enem izdelku tudi do 35 odstotkov. Zatorej je pomembno prizadevanje tehnike v podjetju, da z raznimi iznajdljivostmi — pogostokrat gre za patente! — zmanjšuje količino odpadnega materiala, skrajšuje čas, potreben za proizvodnjo določene vrste vijakov, zlasti v zadnjem času pa da poizkuša s takšnim načinom zmanjševanja proizvodnih stroškov oblikovati pristopnejšo ceno, saj je tudi vijak blago, ki ne gre pod vsako ceno v roke odjemalca.

Trg je, ki narekuje proizvodnjo. Proizvodni programi kovinske, elektro, radio industrije ustvarjajo odvisnost programov, kakršne sestavljajo v Industriji vijakov Ljubljana. Letos bo ta tovarna, po predvidevanjih, obdržala lanski fizični obseg proizvodnje, po vrednosti pa se bo približala milijardi 200 milijonom. Dobršen del tega blaga bo za kritje domačih potreb, za približno 100 milijonov deviznih dinarjev pa ga bo podjetje namenilo izvozu. Ta izvoz je toliko dragocenejši ob dejstvu, da podjetje sicer za potrebe svoje proizvodnje ne uvaža nikakršnega blaga.

Vijak je potrebno in iskano blago. Iz leta v leto je večje število proizvajalcev, ki ga cenijo in upoštevajo. Široka potrošnja je neznatnost ob potrošnji, kakršna obstaja v odnosu predelovalna industrija — industrija vijakov. V tej potrošnji gre v deset in deset tisoč. A ravno ta potrošnja je za tovarno zanimiva, saj ji omogoča proizvodnjo velikih serij, trdno planiranje, ob nizki ceni zadovoljiv dohodek.

Dohodek je seveda osnova za dobro počutje 200-članskega delovnega kolektiva. Njegova strokovnost je v dolgotrni premišljeni politiki dodeljevanja štipendij in sploh v odnosu tovarne do zaposlenih, ki hkrati študirajo; njegova skrb za delovno skupnost je v pripravljenosti podjetja, da omogoči gradnjo stanovanj zaposlenim. Doslej je Industrija vijakov Ljubljana že sodelovala pri reševanju stanovanjskega vprašanja pri petdesetih delavcih in bržkone je ena izmed redkih industrij, katere vsak tretji delavec ima z njeno pomočjo urejen stanovanjski problem.

V komuni Vič-Rudnik je Industrija vijakov Ljubljana celica v verigi gospodarskih organizacij, ki vzbujajo pozornost s svojimi dosežki in proizvodnimi uspehi, ki opravičujejo nadaljnja pričakovanja.

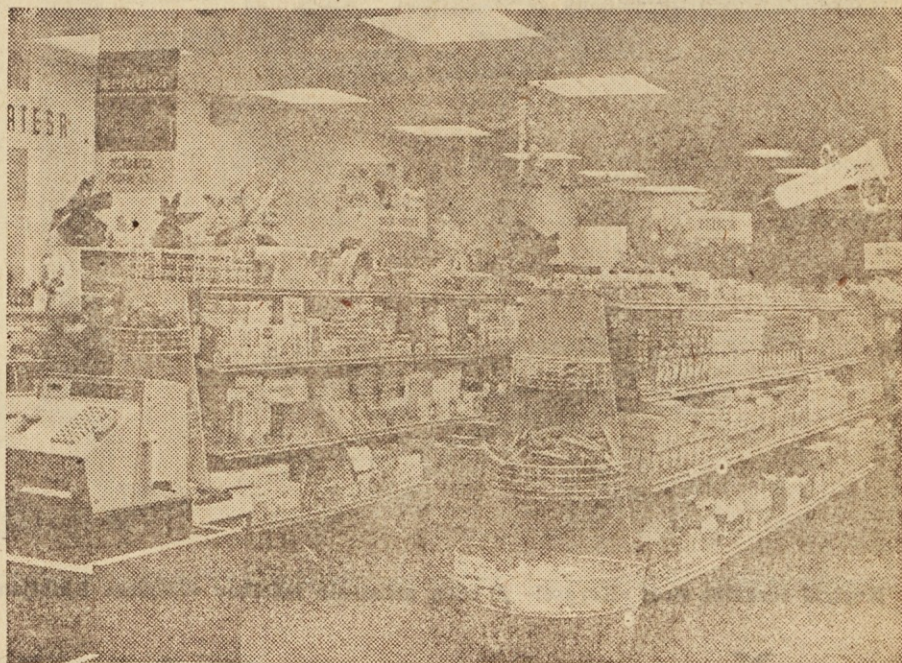
Ena večjih Mercatorjevih trgovin ob Gerbičevi ulici na Viču

Veletrgovina mercator

Veletrgovina »MERCATOR« Ljubljana je po svojem obsegu podjetje z najbolj razširjeno detalistično trgovsko mrežo v državi. Nagle spremembe v strukturi potrošnje so narekovale tudi temu podjetju nenehno prilagajanje novim pogojem za čim uspešnejše poslovanje. Ta prizadevanja so se odražala predvsem v formiranju novih organizacijskih oblik, ki so nastajale kot nujen rezultat usklajevanja vseh družbeno-političnih in ekonomskih faktorjev, da se trgovska mreža čim hitreje prilagodi potrebam v zvezi s povečanjem proizvodnje potrošnih dobrin. Na razširitev

dejavnosti in maloprodajne mreže podjetja pa je bistveno vplival pospešeni proces integracije v našem celotnem gospodarstvu, predvsem pa vsestranska in dolgoletna solidnost podjetja in dobri poslovni odnosi z drugimi trgovskimi podjetji in poslovnimi partnerji. Od leta 1962 se je k podjetju pripojilo 14 bivših trgovskih podjetij: »Emona«, »Grmada«, »Hrana«, »Rožnik«, »Specerija« in »Polje« Ljubljana — »Gradišče«, Trebnje na Dolenjskem — »Jelka, Gornji grad — »Litija«, Litija — »Logatec«, Dolenji Logatec — »Metlika«, Metlika — »Standard«, Novo mesto — »Straža«, Straža

pri Novem mestu in »Tržan«, Mokronog. Vsa ta podjetja so prejela v sestavu podjetja »Mercator« status poslovnih enot z lastnimi organi upravljanja z vsemi pravicami in dolžnostmi, razen tistih, ki jih je treba reševati skupno, da se zagotovi enotnost v vodenju in izvajanju poslovne politike podjetja, v skladu z dinamičnim razvojem celotnega gospodarstva v okviru splošnih družbeno ekonomskih načel. V sami organizacijski strukturi in ureditvi notranjih odnosov je upoštevana najširša demokratičnost poslovanja, kar je osnova in porok za uspeh poslovanja in nadaljnji

V eni izmed 22 bogato založenih SP veletrgovin podjetja Mercator

razvoj podjetja. V statutu podjetja je zapisano: »Integracija naj prispeva k razvoju in modernizaciji trgovine in naj bo v korist posamezniku, enoti, podjetju in družbeni skupnosti.«

Od leta 1962 dalje, ko je podjetje s pripojitvami razširilo svojo dejavnost tudi na maloprodajo, se je promet vsako leto dvignil tako, da je podjetje ob koncu leta 1965 doseglo že 36 milijard 578 milijonov starih dinarjev prometa ter znaša nasproti letu 1962 indeks 604. Vrednost osnovnih sredstev se je povečala na 1.640.000.000 st. dinarjev ter je nasproti letu 1962 indeks 732. Sorazmerno s porastom prometa se je dvignilo tudi število zaposlenih od 1320 na 1960 ob koncu leta 1965. Prav zaradi tako nagle naraščanja obsega poslovanja podjetja in razširitve predmeta poslovanja, je podjetje moralo pridobiti nove skladiščne površine. Z lastnimi sredstvi je zgradilo moderno skladišče, tako da znaša danes skupna površina skladišč nad 15.000 kvadratnih metrov. Z naporom in nadzidavo upravnega poslovanja pa Aškerčevi, cesti so bili pridobljeni tudi potrebni upravni prostori. V maloprodajni mreži posluje 280 prodajalnih, 22 moderno urejenih samopostrežnih

prodajalnih je bilo večidel zgrajenih in opremljenih po letu 1962. Za modernizacijo trgovske mreže in izgradnjo novih kapacitet je bilo vloženih nad 2 milijard starih dinarjev lastnih sredstev. Pri vlaganju sredstev se je predvsem stremelo za tem, da so se uredile in modernizirale nesodobno opremljene prodajalne, kar je omogočilo hitrejšo uvažanje modernejših oblik prodajne tehnike, časovno skrajšalo nakupe, povečalo prodajne zmogljivosti in razbremenilo zaposlene v prodajalnah.

In kakšne so nadaljnje perspektive razvoja podjetja? Kakor do sedaj, bo podjetje tudi v bodoče v okviru svojega perspektivnega plana in poslovne politike predvsem skrbelo za nadaljnjo modernizacijo obstoječe maloprodajne mreže in izgradnjo novih kapacitet. Perspektivni plan podjetja, sestavljen na podlagi vsestranske analize tržišča, na katerem podjetje posluje bodisi v lastnih prodajalnah ali z drugimi poslovnimi partnerji, predvideva gradnjo novih potrošniških centrov, tako na območju republike kakor izven nje. Dosedanji doseženi rezultati dajejo trdno osnovo in vse pogoje, da bo podjetje doseglo postavljene cilje.

Da bodo kupci lažje izbirali...

Iščejo nove smeri proizvodnje

Kolektiv podjetja »VINOCET« KONZERVIRANJE POVRTNIN IN PROIZVODNJA KISA se pravzaprav ni veliko oddaljil od osnovne proizvodnje oziroma tiste proizvodnje, ki je bila karakteristična za podjetje ob ustanovitvi. Podjetje je bilo namreč ustanovljeno leta 1947 in sicer za proizvodnjo kisa. Zmogljivosti kisarne skozi vrsto let niso bistveno povečali, prvi pomembnejši korak k povečanju zmogljivosti je bil storjen šele leta 1962, ko so tudi kupili nekatere nove stroje, med temi acetator, kateri je omogočil, da se je proizvodnja kisa močno povečala, in sicer kar za 80 % v primerjavi s staro proizvodnjo. Zmogljivost novega acetatorja je letno milijonov litrov. To je pomenilo precejšen preobrat v proizvodnji podjetja, saj je bila končno dosežena takšna proizvodnja, ki je zadostovala za potrebe trga.

Ceprav se je v času obstoja podjetja povečala proizvodnja kisa tudi v nekaterih sorodnih podjetjih, je izdelek podjetja »VINOCET« še vedno močno iskan, čemur je vzrok dobra kvaliteta kisa. Vendar ne samo kis, kolektiv je, čeprav nekoliko počasi, vpeljal v proizvodnjo tudi nekatere druge živilske artikole kot je: konzerviranje povrtnin (kumarice, papriko itd.) in proizvodnjo kislega zelja ter gorčice.

Kot smo že uvodoma omenili, je bilo iskanje novih smeri proizvodnje dokaj nepomembno vse do pred kratkim, ko je kolektiv sklenil, da bo vso pozornost usmeril v nadaljnje iskanje novih izdelkov in asortimentov proizvodnje, ki naj prvenstveno krijejo oziroma izpopolnijo neizkoriščene zmogljivosti v mrtvi sezoni. Naj pri tem poudarimo, da je podjetje močno vezano na sezonsko proizvodnjo, ki ne daje možnosti za enakomerno izkoriščanje zmogljivosti vse leto. V te namene so zato že lani ustanovili svoj študijski laboratorij, ki bo pripravil analize in načrte za dopolnilno proizvodnjo, najsi bo to občasno (sezonsko) ali tako, ki bo neprekinjena skozi vse leto.

Marljive delavke podjetja »Vinocet« pripravljajo gorčico

Mednarodno priznanje ni izostalo

Eno izmed podjetij naše strojegradnje je tudi ljubljanska »ZICNICA«, ki se v zadnjih letih vse močneje specializira za proizvodnjo raznih obdelovalnih strojev za potrebe lesne industrije. Razen tega v njihov proizvodni program sodijo še žicni žerjavi za eksploatacijo gozdov ter naprave za preizkušanje zavor, ki jih izdelujejo v dveh izvedbah: manjši in večji, ki dovoljuje preizkušanje zavor tudi pri najtežjih vozilih. Naposled podjetje vključuje še lastno livarno barvnih kovin, ki razen zadovoljevanja potreb podjetja nudi tudi usluge.

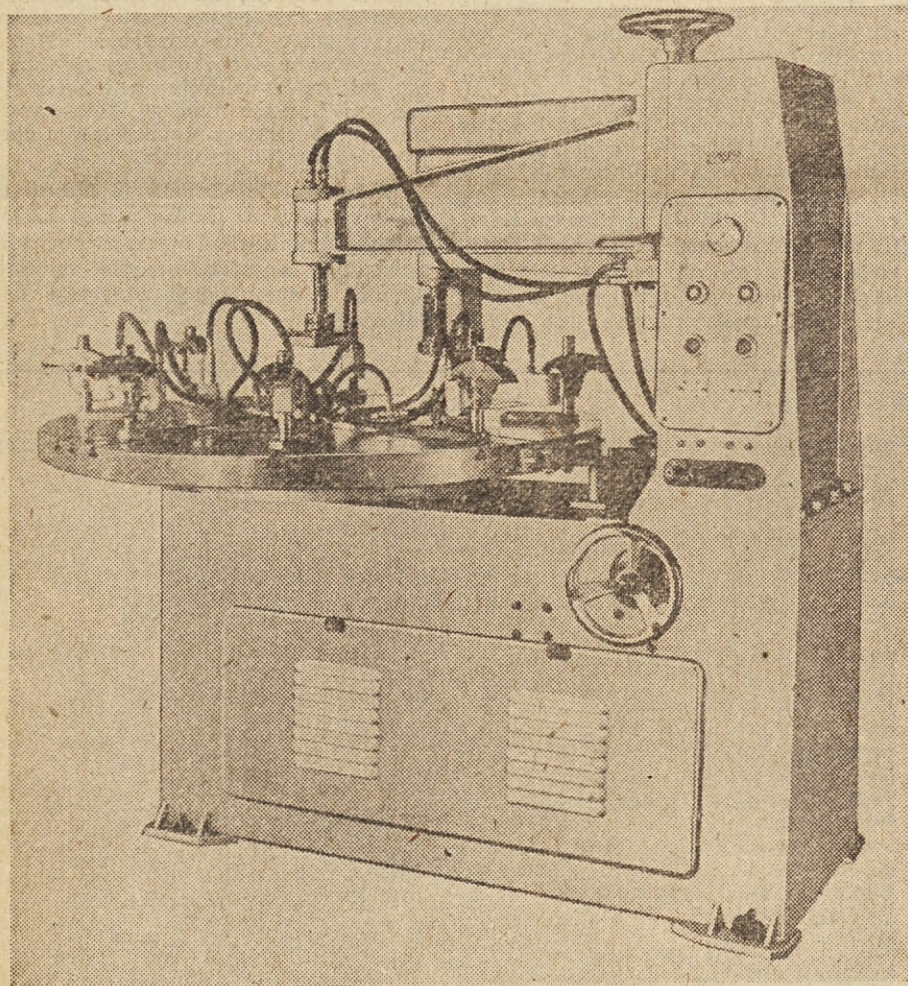
Po primerjalnih podatkih, gospodarjenja se »ZICNICA« med vsemi jugoslovanskimi podjetji strojegradnje uvršča na eno prvih mest glede finančnih rezultatov, računanih na enega zaposlenega. Hkrati pa podatki o vrednosti vloženih sredstev (prav tako na zapo-

slenega delavca) razkrivajo, da »ZICNICA« v tem pogledu zaostaja za sorodnimi podjetji. Vse te podatke pa velja omeniti, da bi bilo razumljivo, zakaj ta kolektiv navzlic številnim težavam vseeno dobro gospodari. Ugodni poslovni uspehi ob sorazmerno ne najbolj ugodni materialni osnovi namreč opozarjajo, da jih »ZICNICA« dosega na račun sposobnosti, strokovnosti in znanja vsega kolektiva; na račun njegove prizadevnosti, da ob danih pogojih ustvarja največ, kar je mogoče.

220-članski kolektiv »ZICNICE« bo letos ustvaril okoli milijardo in 300 milijonov starih dinarjev dohodka ali drugače rečeno: dvakrat več kot pred štirimi leti. S kvaliteto izdelkov, ki jih proizvaja, so si utrli pot tudi na tuja tržišča. Od skromnih rezultatov v letu 1963 (izvozili so za 10.000 dolarjev proizvodov) so se lani že povzpeli na 200.000 dolarjev, tolikšen pa je njihov minimalni program tudi za letošnje leto. Njihove lesno obdelovalne stroje kupujejo CSSR, Bolgarija, Poljska, Italija, Nemška zvezna republika in Nemška demokratična republika. Zdaj pa si podjetje prizadeva, da bi prodrlo še na romunski in madžarski trg. Zaradi stika s tujimi tržišči podjetje stalno nastopa na raznih mednarodnih sejmih. Tako bodo letos predstavili svoje proizvode v Plovidvu v Bolgariji, v Brnu na Češkem, Poznanju na Poljskem ter v Milanu v Italiji.

Vključitev v mednarodno delitev dela na »ZICNICI« že trenutno, še bolj pa v perspektivi, odpira velike možnosti. Kakor je (in še!) njihovo sodelovanje v poslovnem združenju jugoslovanskih proizvajalcev obdelovalnih strojev za potrebe lesne industrije doprineslo k delni specializaciji proizvodnje, tako jim izvoz v omenjene države ponuja možnost proizvodne kooperacije in specializacije. Razgovori o tem še tečejo. Že zdaj lahko rečemo, da je mogoče pričakovati večjo specializacijo proizvajalcev teh držav. »ZICNICA« že zdaj zožuje proizvodni program, zato pa povečuje serije svojih proizvodov.

Uspehi ljubljanske »ZICNICE« so še toliko pomembnejši, če omenimo težave, ob katerih jih uresničujejo. Njihovi delovni prostori so absolutno premajhni, oprema pa je sorazmerno zastarela. Šele v zadnjem času so dobili nekaj novih obdelovalnih strojev, nekaj jih pričakujejo v kratkem. Vse, kar imajo, pa so ustvarili z lastnim delom. Napredujejo skromno in počasi, vendar zaanesljivo.

Kopirni rezkalni stroj »Karusel« je eden priznanih izdelkov »Zičnice« Ljubljana

Šamotni izdelki za industrijo

Ceprav je bilo PODJETJE »KERAMIKA IN PEČARSTVO« ustanovljeno že leta 1948, je svojo osnovno dejavnost spremenilo oziroma dopolnilo šele po letu 1957, ko se je k podjetju priključil keramični obrat Glavnega odbora Zveze gluhih iz Zadobrove, in tako prevzelo tudi sedanji naziv oziroma firmo. Priključitev keramičnega obrata je nedvomno prispevala k uveljavitvi proizvodnje šamotnih izdelkov, s katero so v obratu pričeli kasneje, leta 1965. Ko so obrat v Zadobrovi ukini, so s proizvodnjo nadaljevali na sedežu podjetja v Ljubljani. Ustanovili so posebno skupino šamotarjev, ki se je specializirala za razna šamotarska dela, razen tega pa še za gradnjo in remont industrijskih dimnikov.

Zanimiva je namreč ugotovitev, da se je omenjena skupina v času obstoja s svojim delom močno uveljavila, kar dokazujejo tudi dela, opravljena pri izgradnji velike tunelske peči v podjetju »Svit« v Kamniku in gradnji industrijskega parnega kotla v Lesno predelo-

valnem podjetju »Rade Šupić« na Reki. Naj ob koncu še zapišemo, da se je kolektiv prav v zadnjem razdobju močno uveljavil s proizvodnjo raznih šamotnih

FLUKTUACIJA KADRA ŠE VEDNO PREVELIKA

Dimnikarska obrt je med obrtnimi strokami precej zapostavljena. Zapostavljenost je čutiti tudi pri vzgoji dimnikarskega kadra, ki ga je vedno manj, medtem ko je tudi stalnost kadra precej negotova. V OBRTNEM PODJETJU »DIMNIKAR« so mnenja, da največ težav povzroča prav nestalnost kadra, ki pa prvenstveno izvira iz nizkih osebnih dohodkov, nič manj pa iz težkega in umazanega dela. Seveda, pravijo v podjetju, ni nič čudno, če so osebni dohodki nizki, saj so dimnikarske storitve še vedno preslabo plačane, glede na nenehno povečevanje cen materialu in nasploh življenjskih stroškov.

izdelkov za industrijska podjetja, zlasti še za potrebe kovinske industrije, kot je to Železarna Ravne, Litostroj Ljubljana, Prvomajska Zagreb itd.

Obrtno podjetje »Dimnikar« ne opravlja dimnikarskih storitev samo na področju občine Vič, temveč deloma tudi na področju občine Center in Idrija. Vendar ne glede na dejstvo, da je na področju podjetja precej industrijskih objektov, odpade pretežni del storitev na stanovanjske hiše, in sicer kar 85 %. Čeprav je delovno področje obsežno, je zaposlenih le 26 delavcev, skratka le nekoliko več kot ob ustanovitvi podjetja leta 1960, pa čeprav je fizični obseg dela večji, saj je bilo v razdobju šestih let na področju podjetja zgrajenih precej novih stanovanjskih in deloma tudi industrijskih objektov.

Z modernizacijo strojnega parka k večji proizvodnji pletenin

Proizvodnja različnih sortimentov vrhnjih pletenin — je osnovna dejavnost kolektiva Tovarne pletenin »Angora«, ki si danes ob dokaj težavnih pogojih gospodarjenja utira pot k sodobnemu visoko produktivnemu načinu poslovanja v svoji stroki.

Začeli so namreč s približno 30 let starimi ročnimi stroji, to je stroji, ki so se ustavili, kakor hitro se je delavka samo za hip obrnila proč. Nemalo truda je veljalo kolektiv »Angore«, preden je z lastnimi sredstvi rekonstruiral obrate, nabavil motorne visoko produktivne stroje in začel širiti obseg proizvodnje. Danes delajo delavke tega podjetja v treh izmenah, celotni dohodek pa je porastel od začetnih 160 milijonov na blizu 2 milijardi dinarjev. Razen obrata v Ljubljani (v Emonski ulici) je Angora odprla obrate še v Kobaridu in v Velikih Laščah in drugi obrat v Ljubljani. S takšno razširitvijo poslovanja je podjetje doseglo specializacijo proizvodnje — ne da bi bilo treba skriti sortiment, vsi obrati pa lahko hkrati proizvajajo tudi isti artikel, kadar se mudi izvršiti kako veliko naročilo.

»Angora« je bila eno prvih gospodarskih organizacij, ki so začele ustvarjati našemu gospodarstvu dragocena devizna sredstva. Prvi izvoz je bil usmerjen k vzhodnim državam, pozneje pa je začela »Angora« plasirati svoje proizvode predvsem na konvertibilna območja — v Združene države Amerike, v Zahodno Nemčijo, Belgijo, Svico itd. Takšna

usmeritev povzroča seveda samemu kolektivu precej težav in problemov, saj na teh trgih zavoljo različnih zaščitnih carin, ki so jih uveljavile države Evropskega skupnega trga, ne morejo doseči enakih cen kot na domačem trgu. Je pa danes za takšna podjetja, kot je »Angora«, izvoz življenjsko važna postavka, zakaj tekstilna industrija dela na bazu uvoženih surovin — ki jih mora sama plačati z deviznimi sredstvi. »Angora« plača za vsak kilogram volnene preje od 3 do 3,4 dolarja!

Pri vsem tem pa posluje »Angora« v dokaj neustreznih prostorih, ki zelo zavirajo prizadevanja za modernizacijo tehnološkega postopka in za sodobnejšo organizacijo dela. Zato je po dogovoru z občinsko skupščino Vič-Rudnik kupila stavbo na Rakovniku, ki jo sedaj adaptirajo za nove tovarniške prostore, kjer bo možno tehnološki postopek primerneje urediti. Naročili so že 20 novih konfekcijskih strojev in več drugih proizvodnih strojev, ki jih bodo montirali v novih halah. Podjetje nabavlja tudi nove visokoproduktivne pletilne stroje, s katerimi bo mogoče povečati proizvodnjo za najmanj 20 odstotkov.

Skratka, perspektiva Tovarne pletenin »Angora« je predvsem v tem, da si z rekonstrukcijo in nabavo sodobnejšega strojnega parka ustvari pogoje za ekonomično in kar najbolj rentabilno proizvodnjo modnih artiklov v sortimentu gornjih pletenin.

Iz obrata na Rakovniku podjetja »Angora« — krojušnica

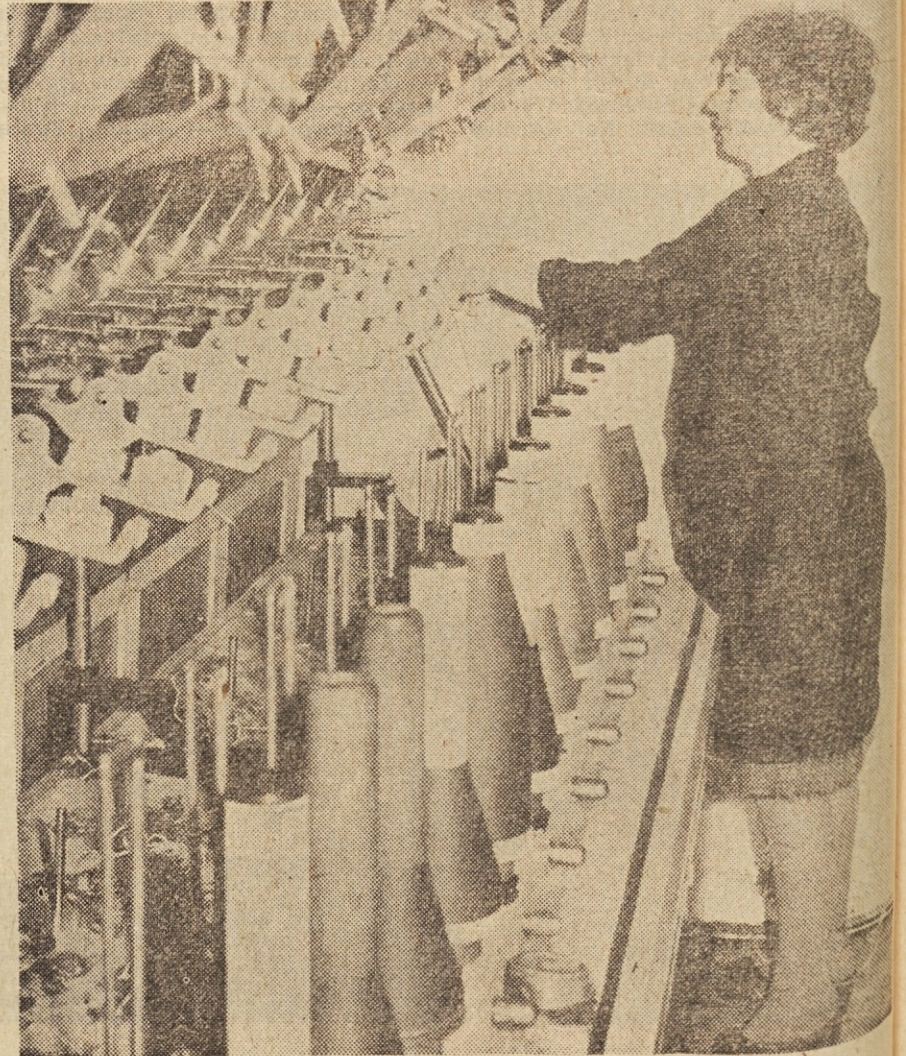
Nezadovoljiva oskrba tapetništva z materialom

»ZIMNICA«, TAPETNIŠTVO IN DEKORACIJE, je obrtno podjetje, ki poleg tapetništva obsega tudi tkalnico brezkončnih pogonskih in transportnih trakov za industrijske potrebe.

Predvsem zato, ker oskrba z laneno prejo iz uvoza za potrebe tkalnice ni bila zadovoljiva, je podjetje lani doseglo le 122,4 milijona din namesto planiranih 135 milijonov din realizacije. Kolektiv podjetja »Zimnica«, ki šteje 44 članov, je letos predvidel 140 milijonov din bruto dohodka. Če bo oskrba z reprodukcijskim materialom zadovoljiva, ni nobenih zadržkov, da podjetje plana realizacije ne bi izpolnilo.

V podjetju se pritožujejo, da tudi oskrba tapetništva z reprodukcijskim materialom ni zadovoljiva. Tako npr. za dobro leto za obrtna podjetja ni uvoza morske trave in morajo namesto te uporabljati izansko jezersko travo, ki je tako po trajnosti kot tudi po kvaliteti le slabo nadomestilo za morsko travo.

Ker oskrba z materialom ni zadovoljiva, v podjetju seveda ne morejo dosežati zaželenih storilnosti. Lani, ko se po uveljavitvi reforme močno skrajšala naročila in je vrhu tega primanjlovalo tudi materiala iz uvoza, je moralo podjetje celo poslati nekaj delavcev na brezplačni dopust.

V navijalnici »Angore« na Rakovniku